



**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME, ENFLASYON VE
YÜKSEKÖĞRETİMİN GENÇ İŞSİZLİĞE ETKİSİ ÜZERİNE
BÖLGESEL BİR İNCELEME**

Tuba ÇİÇEK

**Haziran-2025
BATMAN**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME, ENFLASYON VE
YÜKSEKÖĞRETİMİN GENÇ İŞSİZLİĞE ETKİSİ ÜZERİNE
BÖLGESEL BİR İNCELEME

Tuba ÇİÇEK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Şerife Deniz KOLAT

Diğer Jüri Yeleri

Dr. Öğr. Üyesi Jülide ANDIÇ Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER

Haziran-2025
BATMAN

TEZ KABUL VE ONAYI

Tuba ÇİÇEK tarafından hazırlanan “TÜRKİYE’DE EKONOMİK BÜYÜME, ENFLASYON VE YÜKSEKÖĞRETİMİN GENÇ İŞSİZLİĞE ETKİSİ ÜZERİNE BÖLGESEL BİR İNCELEME” adlı tez çalışması 19/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Jülide ANDIÇ

.....

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Şerife Deniz KOLAT

.....

Üye

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

.....
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabullendiğimi bildiririm.

ETHICAL DECLARATION

I declare that all the information in this thesis has been obtained within the framework of ethical behavior and academic rules, and that the source of any statements and information that do not belong to me in this study prepared in accordance with the thesis writing rules has been fully cited, and I declare that I accept all kinds of legal responsibility in case of any contrary situation.

İmza
Tuba ÇİÇEK
Tarih: 19/06/2025

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME, ENFLASYON VE YÜKSEKÖĞRETİMİN GENÇ İŞSİZLİĞE ETKİSİ ÜZERİNE BÖLGESEL BİR İNCELEME

Tuba ÇİÇEK

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İktisat Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şerife DENİZ KOLAT

2025, 45 Sayfa

İşsizlik, günümüzde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya kaldığı en temel makroekonomik sorunlardan biri olarak önemini korumaktadır. Özellikle genç nüfus arasındaki işsizlik oranlarında son yıllarda gözlemlenen artış, bu sorunun ekonomik, sosyal ve politik boyutlarını daha da görünür hale getirmiştir. Genç işsizliğinin yüksek seyretmesi, yalnızca bireysel gelir kaybı ya da ekonomik verimsizlikle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplumsal refahı ve uzun vadeli kalkınmayı da olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, genç işsizliğinin nedenlerinin ortaya konulması ve bu doğrultuda etkili politika önerilerinin geliştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Çalışmada kullanılan yıllık veriler Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] veri tabanından elde edilmekte olup Türkiye'nin İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey II kapsamında yer alan 26 bölgesi için 2005-2021 dönemini kapsamaktadır. Bu bağlamda işsizlik oranı ile ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğretime katılım arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Genç işsizliğin bölgesel düzeyde nasıl şekillendiğini ve hangi makroekonomik faktörlerden etkilendiğini ortaya koymak amacıyla, dinamik panel veri analizi yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem hem zaman boyutunu hem de bölgesel farklılıkları dikkate alarak daha tutarlı ve güvenilir sonuçlar elde edilmesine olanak sağlamaktadır. Çalışmada elde edilen ampirik bulgular, genç işsizlik oranının bir önceki dönem değerinin yanı sıra ekonomik büyüme değişkeninin genç işsizliği açıklamakta istatistiksel olarak anlamlı ve teorik beklenti ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Ancak, enflasyon oranı ve yükseköğretime katılım oranı ile genç işsizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu durum, söz konusu değişkenlerin genç işsizliği açıklamadaki etkisinin sınırlı olabileceğini ya da bölgesel düzeyde farklı mekanizmaların devrede olduğunu düşündürmektedir. Çalışma, genç işsizliğinin yapısal dinamiklerini anlamak ve bölgesel düzeyde politika geliştirme sürecine katkı sağlamak açısından önemli bulgular sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Ekonomik Büyüme, Bölgesel Analiz, Panel Veri Analizi

Jel sınıflandırması: E24, O40, J00

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE EFFECT OF ECONOMIC GROWTH, INFLATION AND HIGHER EDUCATION ON YOUTH UNEMPLOYMENT IN TÜRKİYE: A REGIONAL ANALYSIS

Tuba ÇİÇEK

Batman University Graduate Education Institute

Economics Department of Science

Advisor: Assoc. Dr. Şerife DENİZ KOLAT

2025, 45 Pages

Unemployment remains one of the most fundamental macroeconomic issues faced by both developed and developing countries these days. Especially the increase in unemployment rates among the young population observed in recent years has made the economic, social, and political dimensions of this issue more visible. The high rate of youth unemployment is not limited to individual income loss or economic inefficiency; it also negatively affects social welfare and long-term development. Therefore, identifying the causes of youth unemployment and developing effective policy recommendations in this regard is of great importance. The annual data used in the study is obtained from the Turkish Statistical Institute [TÜİK] database and covers the period of 2005-2021 for 26 regions classified under Level II of Turkey's Statistical Regional Units Classification (SRUC). The relationship between youth unemployment rate and economic growth, inflation, and higher education participation is analyzed in this context. In order to reveal how youth unemployment is shaped at the regional level and which macroeconomic factors it is influenced by, the dynamic panel data analysis method has been preferred. This method allows for obtaining more consistent and reliable results by taking into account both the time dimension and regional differences. The empirical findings obtained in the study indicate that the youth unemployment rate, along with the previous period's value, and the economic growth are statistically significant and consistent with theoretical expectations in explaining youth unemployment. However, no statistically significant relationship has been found between youth inflation, the education participation and unemployment. This situation suggests that the impact of these variables on explaining youth unemployment may be limited, or that different mechanisms play role at the regional level. Study provides significant findings in understanding the structural dynamics of youth unemployment and contributing to the regional-level policy development process.

Keywords: Youth Unemployment, Economic Growth, Regional Analysis, Panel Data Analysis

Jel Code: E24, O40, J00

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması, ekonomik büyüme, yükseköğretim ve enflasyonun genç işsizlik üzerindeki etkisini inceleyerek, Türkiye özelinde 26 bölge bazında kapsamlı bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmam boyunca ekonomik değişkenlerin genç işsizlikle olan ilişkisini anlamak ve bu konuda bilimsel bir katkı sağlamak için yoğun bir çaba sarf ettim.

Bu süreçte, akademik yolculuğumda bana rehberlik eden değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Şerife DENİZ KOLAT'a yönlendirmeleri ve destekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Akademik çalışmalar, sadece bireysel çabaların ürünü değildir; aynı zamanda sevdiklerimizin sabrı, anlayışı ve desteği ile şekillenir. Bu nedenle, çalışma sürecimde bana her zaman destek olan aileme ve dostlarıma teşekkür ederim. Yoğun akademik sorumluluklarla geçen bu süreçte gösterdikleri anlayış benim için çok kıymetlidir.

Bu çalışmanın, genç işsizlik konusunda yapılacak gelecekteki araştırmalara katkı sağlamasını ve politika yapıcılara yol göstermesini temenni ederim.

Tuba ÇİÇEK
BATMAN-2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	3
2.1. Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	5
2.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	6
2.3. Türkiye Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	7
2.4. Kavramsal Çerçeve.....	9
2.4.1. İşsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki.....	9
2.4.1.1. Philips eğrisi.....	10
2.4.2. Ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki.....	11
2.4.2.1. Okun yasası.....	11
2.4.2.2. Genç işsizlik ile ekonomik büyüme arasındaki İlişki.....	12
2.4.3. Eğitim ve işsizlik arasında ilişki.....	13
2.4.3.1. Eğitim düzeyi ve işsizlik ilişkisi.....	13
2.4.3.2. Yükseköğretim ve genç işsizlik.....	14
2.5. Türkiye’de Göç Politikalarının Genç İşsizlik Üzerindeki Etkisi.....	15
2.6. Türkiye; TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi Mevcut Durum.....	16
2.6.1. Genç işsizliğinin bölgesel dağılımı.....	16
2.6.2. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkisi.....	19
2.6.3. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; işgücü piyasası ve genç işsizlik.....	20
2.6.4. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; genç işsizlik ve yükseköğretim arasındaki ilişki.....	20
2.6.5. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; enflasyon ve genç işsizlik ilişkisi.....	22
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	24
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	24
3.2.1. Değişkenlere yönelik ön testler.....	25
3.3. Tahmin Yöntemi.....	29
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	31
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	33

5.1. Sonuçlar.....	33
5.2. neriler.....	34
KAYNAKLAR.....	35
EKLER.....	46

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi Üniversiteleri ve Öğrenci Sayıları (2021-2022).....	21
Tablo 3. 1. Analizde Kullanılan Değişkenler	25
Tablo 3. 2. Yapısal Kırılma Testi.....	25
Tablo 3. 3. Parametre Homojenliği Testi.....	26
Tablo 3. 4. Panelin Geneline Yönelik Yatay Kesit Bağımlılığı Testi.....	27
Tablo 3. 5. Değişkenlere Yönelik Yatay Kesit Bağımlılığı Testi.....	27
Tablo 3. 6. Panel Birim Kök Testleri.....	28
Tablo 4. 1. Tahmin Sonuçları.....	30

ŞEKİLLER LİSTESİ

Grafik 2. 1. Philips Eğrisi.....	10
Grafik 2. 2. Toplam İşsizlik – Genç İşsizlik Oranı, 2023(%)	16
Grafik 2. 3. Genç Nüfus- Genç İşsizlik, 2023(%).....	17
Grafik 2. 4. Toplam İşsizlik- Genç İşsizlik TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi.....	18

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

(ILO) :Uluslararası Çalışma Örgütü

(BM) : Birleşmiş Milletler

(TUIK) : Türkiye İstatistik Kurumuna

(YÖK) : Yükseköğretim Kurulu

(SBB) : Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB)

(YÖK ÜSİ) : Üniversite-Sanayi İşbirliği Komisyonu

(GSYH) : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla.

(DİKA): Dicle Kalkınma Ajansı

(KOSGEB): Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

(SOGEP): Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı

1. GİRİŞ

İşsizlik sorunu günümüzün küresel ekonomisinde gelişmişlik düzeyleri fark etmeksizin bütün ülkelerin temel sorunu haline gelmiştir. Bireyler üzerinde psikolojik ve sosyoekonomik baskı oluşturan işsizlik olgusunun nedenleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Genellikle, 15-24 yaş arası bireyler genç nüfus olarak anılmakta ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO, 2021) ve Birleşmiş Milletler [BM], gibi kuruluşlara göre bu yaş grubu genç nüfus olarak değerlendirilmektedir. Genç nüfusun iş bulamaması ise genç işsizliği olarak tanımlanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler sınıflandırılması içerisinde yer alan Türkiye görece yüksek genç nüfus oranı ile göze çarpmaktadır. Genç istihdam sosyoekonomik kalkınma ve büyümenin önemli göstergelerindedir. Genç işsizlik oranlarında son yıllarda kaydedilen artış TÜİK verileri ile de desteklenmektedir (TÜİK, 2024). Hem ekonomik hem de sosyal istikrar için önemli bir unsur olarak karşımıza çıkan bu durum, sürdürülebilir bir ekonomik büyümeyi de etkilemektedir. Ekonomik verimsizliğin yanı sıra sosyal uyumsuzluk, toplumsal huzursuzluk gibi sorunları tetikleyen bir etmen olarak genç işsizlik, toplumsal refah için dikkate alınması gereken bir olgudur (ILO, 2023).

Genç ve dinamik yapısıyla dikkat çeken Türkiye’de genç işsizlik oranları, zaman zaman ekonomik büyüme, enflasyon gibi temel makroekonomik değişkenlerin seyrine bağlı olarak kaygı verici düzeylere ulaşabilmektedir (Avcı, 2022, s. 365). Genç işsizlik, yalnızca Türkiye için değil, dünya genelinde birçok ülkenin karşılaştığı yapısal bir sorundur. Gençlerin iş gücüne katılım oranı, sadece ekonomik büyümenin değil, aynı zamanda eğitim politikaları, iş gücü piyasası dinamikleri ve enflasyon oranları gibi makroekonomik unsurların etkisi altında şekillenmektedir (ILO, 2021, s.15-30).

Bu çalışmanın amacı ekonomik büyüme, enflasyon, yükseköğretime katılım ve genç işsizlik arasındaki ilişkinin bölgesel bazda (NUTS II düzeyi) incelenmesi ve TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinin mevcut durumunun ele alınmasıdır. Özellikle genç işsizliği bölge dinamikleri bakımından ele alınacak ve genç işsizliğini azaltmaya yönelik politikalar önerilecektir. Günümüze dek yapılan pek çok araştırmanın ekonomik büyüme, enflasyon, eğitim ve işsizlik arasındaki ilişkiye odaklanmış olmasına rağmen veri kısıtı nedeniyle Türkiye özelinde bölgesel bazda gerçekleştirilen çalışmalara pek

rastlanmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın ileride gerçekleştirilecek olan araştırmalara dayanak oluşturması beklenmektedir. Çalışma genç işsizlik konusunun NUTS II düzeyinde farklı değişkenler bağlamında inceleniyor olmasıyla mevcut literatürden farklılaşmaktadır. Özellikle son 20 yıldır yükseköğretim alanında gözlemlenen politika değişimlerinin hem bölgesel inovasyonu artırması hem de yükseköğretime katılımı artırması sayesinde genç işsizlik oranında bir düşüşe neden olması beklenmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde genç işsizliğe yönelik şimdiye kadar yapılan araştırmalar yer almaktadır. İkinci bölümünde TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi bağlamında bölgeye özgü genç işsizlik oranları ve genç işsizliğine yönelik uygulanan politikalara değinilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümü Türkiye genelinde bölgesel bazda genç işsizlik ile büyüme, enflasyon ve yükseköğretim değişkenleri arasındaki ilişkiyi panel veri analiz yöntemi ile ampirik olarak analiz edilecektir. Dördüncü bölümde ise elde edilen bulgular değerlendirilerek öneriler sunulmaktadır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Genç işsizlik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerde işgücü piyasalarının karşılaştığı en temel yapısal sorunlardan biri olarak literatürde geniş yer bulmaktadır. Genç bireylerin işgücü piyasasına entegrasyonunu etkileyen çok sayıda sosyoekonomik ve makroekonomik faktör bulunmakla birlikte, ekonomik büyüme, enflasyon ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerin genç işsizlik üzerindeki etkileri son yıllarda giderek daha fazla araştırılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, mevcut literatürde söz konusu değişkenlerin genç işsizlik üzerindeki etkilerini doğrudan ele alan çalışmaların sayıca sınırlı olduğu, çoğu çalışmanın genel işsizlik oranlarına odaklandığı görülmektedir. Genç işgücünün dinamik yapısı, istihdam esnekliği ve eğitim-istihdam uyumsuzluğu gibi etkenler, bu grubun işsizlikle karşılaşma riskini artırmakta ve geleneksel makroekonomik ilişkilerin genç nüfus üzerinde farklı etkiler doğurmasına neden olmaktadır. Bu çerçevede, ekonomik büyümenin istihdam yaratma kapasitesi, enflasyonun işgücü piyasasındaki belirsizlikler yoluyla yarattığı baskı ve yükseköğretime katılım oranlarının işgücü arzını biçimlendirme gücü, genç işsizliğin belirleyicileri olarak dikkatle incelenmesi gereken faktörler arasında yer almaktadır.

Çalışma	Dönem	Ülke/Ülke Grubu	Yöntem	Sonuç
Akthar ve Lubna (2006)	1990-2004	Pakistan	Basit Regresyon	GSYİH ile genç işsizlik arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuş; özel sektör yatırımlarının, kamu yatırımlarına kıyasla daha etkili olduğu belirtilmiştir.
Ahmad ve Azim (2010)	2006-2007	Pakistan	Lojistik Regresyon Analizi	Gençlerin iş yaşamının başında daha yüksek işsizlik oranlarıyla karşılaştığı; bu oranın zamanla azaldığı ifade edilmiştir.
Choudry, Marelli ve Signorelli (2012)	1980-2005	AB(diğer ülkeler)	Arellano-Bond	GSYİH'deki değişimlere göre finansal krizlerin genç işsizliği daha fazla etkilediği tespit edilmiştir.

Maqpool, Sattar ve Bhalli (2013)	1976-2012	Pakistan	ARDL	Enflasyon, büyüme, nüfus, doğrudan yabancı yatırımlar ve dış borçların işsizlikle hem kısa hem uzun vadeli ilişkili olduğu belirlenmiştir.
Msigwa ve Kipasha (2013)	2006-2012 (2011 dahil değil)	Tanzanya	Çoklu Lojistik Regresyon	Eğitim, yetenek, cinsiyet, medeni durum ve coğrafi konum gibi faktörlerin genç işsizlik üzerinde anlamlı etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Caporale ve Gil-Alana (2014)	1980-2005	Avrupa	Eşbütünleşme	Avrupa ülkelerinde GSYİH ile enflasyonun genç işsizlikle uzun dönemli ilişkisi olduğu ortaya konmuştur.
Günaydın ve Çetin (2015)	1988-2013	Türkiye	ARDL	Ticari açıklık, kişi başı gelir, enflasyon ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizliği negatif yönde etkilediği; bazı değişkenler arasında çift yönlü nedensellik olduğu tespit edilmiştir.
Sertkaya ve Okur (2016)	1988-2014	Türkiye	Granger Nedensellik	Enflasyon, büyüme ve yükseköğretime katılımın genç işsizliği etkileyen önemli değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Anyanwu (2016)	1991-2011	Afrika	OLS	GSYİH, kadın nüfus oranı, DYY, ticaret açıklığı, büyüme, siyasi küreselleşme ve kentleşme gibi faktörlerin genç kadın istihdamı ile pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir.
Tomic (2018)	2002-2014	AB	Panel veri	GSYİH, kadın nüfus oranı, DYY, ticaret açıklığı, büyüme, siyasi küreselleşme ve kentleşme gibi faktörlerin genç kadın istihdamı ile pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir.
Arı ve Yıldız (2017)	1988-2015	Türkiye	Johansen Eşbütünleşme, VECM	Genç işsizlik oranı ile yükseköğretime katılım ve nüfus artış oranı arasında uzun dönemde pozitif ilişki tespit edilmiştir.
Ayhan ve Çalışkan (2018)	Belirtilmemiş	Türkiye	Panel Veri, Sabit Etkiler Modeli	Ekonomik büyüme, eğitim düzeyi, enflasyon ve iş gücü piyasasına dair değişkenlerin genç işsizliği etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Bayrak ve Tatlı (2018)	2000-2015	OECD	Panel Veri Analizi	Genç işsizliği; işgücü verimliliği tarafından olumlu, büyüme, tasarruf ve enflasyon tarafından ise olumsuz yönde etkilenmektedir.
Tunçsiper ve Rençber (2020)	2019	Türkiye	Logit Model	Mikro düzeyde yapılan analizde örgün eğitime devam durumu, cinsiyet ve bireyin hanedeki konumunun gençlerin istihdamında belirleyici olduğu bulunmuştur.

Güney ve Cin (2020)	1991-2016	Avrupa birliği ve Türkiye	Panel Analizi	Veri	Doğrudan yabancı yatırımlar, enflasyon ve büyüme genç işsizliği negatif etkilerken; finansal krizlerin pozitif etkilediği tespit edilmiştir.
Sönmez ve Özerkek (2019)	2004-2013	Türkiye	Panel (Arellano-Bond)	Veri	Bölgesel genç işsizliği; kohort büyüklüğü ve enflasyonla ilişkilendirilmiş, dışa açıklık ve ekonomik performansın etkisi sınırlı kalmıştır.
Tanzi (2020)	2009-2018	İtalya	OLS		Genç yaşta işsiz kalmanın uzun vadede olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır.

2.1. Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Dunsch (2016, s. 34-57), Almanya ve Polonya özelinde genç işsizliğin makroekonomik şoklara tepkisini ülkeye özgü Okun Katsayıları ile incelemiş; Almanya’da genç işsizliğin şoklara karşı daha düşük tepki verdiğini, Polonya’da ise genç bireylerin bu dalgalanmalardan daha hızlı etkilendiğini tespit etmiştir. Almanya için kohort yöntemiyle yapılan analizler istatistiksel olarak anlamsızdır. Zulfiqar ve Akhtar (2016, s. 17-27), Kanada’da genç işsizlik ile net göç arasındaki ilişkiyi ARDL sınır testi ile analiz etmiş ve göçün genç işsizlik üzerinde uzun dönemli etkili olduğunu saptamıştır. Çalışma, iş gücü piyasasında yaşanan yapısal değişimlerin genç bireyler açısından daha belirgin sonuçlar doğurduğunu ortaya koymuştur. Jelilov vd. (2016, s. 222–244), Shahid (2014, s. 55–62) ve Anning vd. (2017, s. 26–39) ise enflasyon ile işsizlik arasında ekonomik büyümeye yönelik çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin varlığını tespit etmişlerdir. Tomic (2018, s. 379-408), gelişmiş ve gelişmekte olan ülke grubunu ele alan analizinde ekonomik büyüme ile işsizlik arasında genel olarak negatif yönde bir ilişki olduğunu, fakat bu ilişkinin yönünün ülke gruplarına göre değişkenlik gösterdiğini ileri sürmüştür.

Butkus ve Seputiene (2019, s. 1-17) Avrupa Birliği’ne üye 28 gelişmiş ülkeyi 2000–2018 dönemi boyunca inceleyerek, genç işsizliğin cinsiyet temelli farklılıklarla birlikte ekonomik dalgalanmalara duyarlılığını analiz etmiştir. Bulgulara göre, negatif çıktı şoklarına karşı genç işsizlik oranı özellikle erkeklerde daha belirgin biçimde artmaktadır. Simionescu ve Faura (2022, s. 1187-1216), İspanya örneğinde, Covid-19 sürecinin genç işsizlik oranları üzerindeki etkisini Google Trends verileri aracılığıyla incelemiştir. Ulusal düzeyde Bayesyen VAR ve VECM modelleri, bölgesel düzeyde ise sabit etkiler içeren Bayesyen panel veri modelleri uygulanmıştır. Gelişmiş veri

madenciliği yöntemleriyle yapılan tahminler, dijital arama eğilimlerinin genç işsizliği öngörmede anlamlı katkılar sunduğunu göstermektedir.

2.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Li ve Liu (2012, s. 106–112) Çin örneği üzerinden yaptıkları analizde, ekonomik büyüme, enflasyon ve işsizlik arasında uzun vadeli istikrarlı bir ilişki bulunduğunu; kısa vadede ise enflasyon ile işsizlik arasında negatif, ekonomik büyüme ile işsizlik arasında ise pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Ademola ve Badiru (2016 s. 47-55), Nijerya’da 1981–2014 dönemini kapsayan çalışmasında işsizlik ve enflasyonun reel GSYH üzerinde uzun dönemli pozitif etkisi olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde, Ebaidalla (2016, s. 302-317) Sahra Altı Afrika ülkelerinde panel veri yöntemi ile gerçekleştirdiği analizde, GSYİH, dışa açıklık, eğitim, yolsuzluk ve yabancı yatırımların genç işsizliği negatif etkilediğini, doğal kaynakların ise pozitif etkide bulunduğunu tespit etmiştir. Seman (2016, s.1-107), CIA 2014 verilerine dayanarak Etiyopya’da genç işsizlik oranının %17,5 olduğunu ve iş gücü piyasasının genç nüfus için yetersiz kaldığını belirtmiş, teknolojik gelişmelerle uyumlu istihdam politikalarının önemine dikkat çekmiştir. Vermeulen (2017, s. 20–45), gelişmiş ülke ekonomileri üzerine yaptığı çalışmasında, enflasyon ve işsizliğin ekonomik büyüme üzerinde nedensel etkiler yarattığını ve bu etkinin ülke gruplarına göre farklılaştığını belirtmiştir. Çalışma, özellikle işgücü piyasasındaki yapısal farklılıkların söz konusu ilişkinin yönü ve gücü üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Atan ve Effiong (2020, s. 344-344), Nijerya’da sanayi sektörü ile genç işsizlik arasındaki ilişkiyi ARDL ve Granger nedensellik testleri ile incelemiş ve negatif yönde bir etkileşim saptamıştır. Imtiaz vd. (2020, s. 171-177), Pakistan’daki genç işsizliğe neden olan faktörler arasında yatırım eksikliği, tarımsal yetersizlik, aşırı nüfus ve siyasi istikrarsızlığı göstermektedir. Fung ve Nga (2022, s. 1731-1755), ASEAN ülkeleri için 1996-2019 döneminde panel Granger nedensellik ve MANOVA testleriyle yürüttükleri çalışmada, genç işsizlik ile büyüme arasında negatif, enflasyon ile işsizlik arasında ise pozitif yönlü ilişki tespit etmişlerdir. Alawad vd. (2020, s. 152-165) ise Ürdün’de genç istihdamı etkileyen demografik değişkenleri lojistik regresyon modeliyle inceleyerek, kadınların erkeklere kıyasla daha az istihdam edildiğini vurgulamıştır. Bu çalışmalara ek olarak yükseköğretime katılım oranlarına odaklanan çalışmalar da genç işsizliğin arka planını anlamada önemli katkılar sunmaktadır. Suryadarma (2010, s. 315-317), Endonezya’da bilişsel becerilerin yükseköğretime

geçişte yoksulluğun olumsuz etkilerini kısmen telafi edebildiğini ortaya koymuştur. UNESCO (2022, s. 15) ise gelişmekte olan ülkelerde yükseköğretime katılımında gelir eşitsizliklerinin önemli rol oynadığını, örneğin Bolivya’da en yoksul kesimin katılım oranının %1 iken en zengin kesimde bu oranın %66’ya ulaştığını belirtmektedir. Dünya Bankası (2023), gelişmekte olan ülkelerde yükseköğretime erişimi artırmak için burs ve kredi sistemlerinin yaygınlaştırılmasını önermektedir.

2.3. Türkiye Üzerine Yapılan Çalışmalar

İşsizlik, enflasyon, eğitim (yükseköğretime katılım, eğitim harcamaları, vb.) ve ekonomik büyüme gibi birbirleriyle etkileşim içerisinde olan değişkenler arası ilişkiler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bağlamında kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır. Türkiye özelinde farklı dönemlerde farklı değişkenler ile gerçekleştirilen araştırmalara Yapraklı (2007, s. 155–173 ile Uslu (2018, s. 1515–1531), Karaçor, Özer ve Saraç (2011, s. 29–44) veya Berber ve Artan (2004, s. 104–116) örnek olarak verilebilir. Bu çalışmaların ortak özelliklerinden biri ampirik analizler ile Türkiye ekonomisi özelinde enflasyon ve işsizlik oranlarının ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini tespit etmeleridir. Ayrıca, istikrarsız bir makroekonomik ortam altında değişkenler arası ilişkinin zamanla değişebileceğini vurgulamışlardır.

Albayrak (2013) tarafından işsizliğin ekonomik büyüme üzerinde etkisi analiz edilmiştir. İşsizlik oranı ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Kapçak ve Özdemir (2023, s. 243-254) ve Öztürk ve Sezen (2018, s.1-14), ekonomik büyümenin işsizliği negatif yönde etkilediğini ortaya koymuşken, Timur ve Doğan (2015, s. 231-247) ise herhangi bir nedensellik ilişkisinin olmadığını söylemişlerdir. Altunç vd. (2017, s. 208-209), GSYİH ile göç arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi yardımıyla analiz etmiş ve GSYİH ile dış göç arasındaki nedensellik ilişkisinin çift yönlü olduğunu fakat enflasyon ile işsizlik arasında anlamlı bir nedensellik ilişkisi tespit edememişlerdir. Salman ve Uysal (2019, s. 1-20), Phillips eğrisi yaklaşımıyla analiz ettikleri çalışmalarında işsizlik ve enflasyon arasında uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı bir nedensellik tespit edememişlerdir. Buna karşın, kısa dönemde istatistiksel olarak anlamlı çift yönlü ve tek yönlü ilişkilerin varlığından bahsetmişlerdir. Çalışkan ve Dönüm (2019, s. 660), tarafından yürütülen bir diğer çalışma genç işsizlik sorununa çözüm getirme potansiyeli bakımından üniversite eğitiminin yetersiz kaldığını ve yükseköğretimin genç işsizliği giderme kapasitesinin olması

gerekenden az olduğunu belirtmiştir. Kopuk (2020, s. 20-21) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışma Türkiye’de enflasyon ve işsizliğin etkilerini araştırmış, hem enflasyon hem de işsizliğin kısa ve uzun dönemde GSYH üzerinde negatif yönlü etkileri olduğunu söylemiştir. Özer (2020, s. 188), çalışmalarında 2006-2017 dönemine ait verileri kullanmış olup, uzun dönemde enflasyonun işsizlik üzerinde herhangi bir etkisini tespit edemezken, işsizliğin enflasyonu etkilediği bulgusuna ulaşmıştır.

Eğitime yönelik değişkenlerden üst düzey eğitimin ele alındığı bazı çalışmalarda bireyin edindiği her bir üst düzey eğitimin genç işsizliği negatif yönlü etkilediği belirtilmiştir (Altunöz, 2020, s. 4; Balkış, 2022, s. 459-475). Genç işsizlik ile kamu eğitim harcamaları arasındaki ilişkiyi 1988-2020 dönemi süresince ele alan Öksüz (2023, s. 474-475), cinsiyet ayrımı bağlamında gerçekleştirdiği çalışmasında eğitim harcamaları ile erkek genç işsizliği arasında anlamlı bir ilişki tespit edemezken, kamu harcamalarının genç işsizliği etkilediği sonucuna varmıştır. Eğitim ve istihdam uyumsuzluğu Kurt ve Özkan (2022, s. 321-344) tarafından yükseköğretim derecesi olan bireylerin işsizliği özelinde araştırılmış ve iş gücü piyasası talepleri ile mezun olunan bölümlerin yeterlilikleri arasındaki uyumsuzluğun genç işsizliğini artırıcı yönde etkilediğini belirtmiştir. Bölgesel bazda yapılan çalışmalara bir örnek olarak verilebilecek Yıldırım ve Acar (2023, s. 89-108), çalışmalarında panel veri analizi yöntemlerinden mekânsal analizlerden yararlanmış olup genç işsizliğinin Türkiye’de bölgesel dağılımında her bir bölgeye özgü sosyoekonomik gelişmişlik düzeyindeki farklılaşmaların genç işsizliğinin en önemli belirleyicilerinden biri olduğunu söylemiştir. Özetle, az sayıda bölgesel bazda yürütülen çalışmaların yanı sıra eğitim, enflasyon ve ekonomik büyüme gibi temel makroekonomik değerlerin ulusal düzeyde ele alındığı çalışmaların çoğunlukta olduğu söylenebilir. Bu çalışma genç işsizliğini İstatistikî Bölge Düzeyleri Sınıflandırması (IBBS) kapsamında Düzey II düzeyindeki 26 bölge özelinde analiz ederek mevcut literatürden farklılaşmaktadır. Bu bağlamda gelecekte yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olması beklenmektedir.

2.4. Kavramsal Çerçeve

2.4.1. İşsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki

İşsizlik ile enflasyon arasındaki ilişkiye yönelik analizler en temel makroekonomik konuların başında gelmekle birlikte, ilk olarak Phillips (1958) tarafından incelenmiştir. Birleşik Krallığa ait 1861–1957 yıllarını kapsayan dönem verileri

kullanılarak yürütülen çalışmada, işsizlik oranı ile nominal ücret değişim oranı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kısa dönemde yüksek enflasyon ile birlikte düşük işsizlik oranının gözlemlenebileceğini destekler nitelikte olan bu bulgu oldukça dikkat çekicidir (Ünal, 2019, s. 5). Daha sonra, Samuelson ve Solow (1960) tarafından geliştirilen Phillips'in bu çalışması ABD verileriyle test edilmiş ve elde edilen bulgular benzer niteliktedir. Böylelikle, Phillips eğrisi, 1960'lı yıllara kadar kullanılan popüler bir iktisat politikası aracı hâline gelmiştir. 1970'li yıllardan itibaren enflasyonun ve işsizliğin aynı anda nüksetmesi bir diğer değişle yaşanan stagflasyon süreci, Phillips Eğrisinin sorgulanmasına neden olmuştur (Blanchard ve Fischer, 1989, s. 373). Aynı dönemde doğal işsizlik oranı hipotezi Friedman (1968) ve Phelps (1967) tarafından geliştirilmiş, bu dönemde Phillips eğrisine yöneltilen en önemli eleştirilerden biri olmuştur. Doğal işsizlik oranı hipotezine göre, ekonomide beklentilerden arındırılmış doğal bir işsizlik oranı vardır ve söz konusu oran uzun vadede stabildir. Ekonomide mevcut işsizlik oranını doğal işsizlik oranının altına düşürmeyi hedefleyen politikalar, enflasyonun artmasına sebep olmaktadır. Böylece, NAIRU (Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment) ve beklentilerle güçlendirilmiş Phillips eğrisi kavramlarının ekonomiye kazandırılmıştır (Gordon, 1997, s. 14-18).

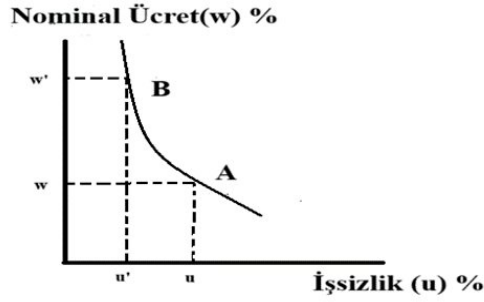
Phillips eğrisi Yeni Keynesyen iktisatçılar tarafından ele alınmış ve enflasyon oranının bir önceki dönem değerinin güncel enflasyon oranına etkileri, rasyonel beklentiler ve fiyat yapışkanlığı kavramları ile geliştirilen daha aktif bir model sunulmuştur. Enflasyon bu yeni yaklaşıma göre geçmiş dönem enflasyonu, üretim açığı (output gap) ve beklentilere göre şekillenmektedir (Gali ve Gertler, 1999, s. 195-222). Bu çerçevede piyasada mevcut eksik rekabet koşulları ile fiyat ayarlamalarının belli bir zaman maliyetinin olması enflasyonun mevcut ekonomik koşulların yanı sıra, geçmiş ve gelecek dönem beklentileri ile şekillenen bir unsur olarak karşımıza çıkarmaktadır.

2.4.1.1. Philips eğrisi

Philips eğrisi enflasyon ile işsizlik oranı arasındaki ters yönlü ilişkiyi açıklayan temel bir kavram olarak yer almaktadır.

Grafik 2. 1. Philips eğrisi

İŞSİZLİK - NOMİNAL ÜCRET İLİŞKİSİ



Kaynak: A.W. Phillips (1958)

Yukarıda grafik 2.1.'de görüldüğü üzere A noktasından B noktasına doğru ilerledikçe işsizlik oranındaki azalmaların, toplam talepteki artış ile birlikte iş gücü piyasasında nominal ücretlerin yükselmesine neden olduğunu göstermektedir. Nominaller ücretlerdeki bu artışlar, işgücü verimliliğinin üzerinde gerçekleştiği takdirde, üretim maliyetlerinin artmasına yol açmakta ve sonuç olarak reel ücretlerde yaşanan artış, enflasyonist baskıların oluşmasında neden olmaktadır.

P^* = Fiyat Enflasyon Oranı

W^* = Ücret Enflasyon Oranı

Q^* = Emek Verimliliğindeki Gelişme Oranı

şeklinde tanımlanmakta ve bu kavramlar arasındaki ilişki şu şekilde ifade edilmektedir: $P^* = W^* - Q^*$ (Ghatak'dan akt.1995, s.119, Salman B. ve Uysal, 2019, s.2).

Phillips eğrisinin geçerliliğine yönelik yapılan çalışmalar ülke ve ele alınan dönem bağlamında sonuçların farklı olabileceğini göstermektedir. Söz konusu ilişkinin kimi çalışmalarda zayıfladığı kimi çalışmalarda yapısal kırılmalara uğradığı belirtilmiştir (Ball ve Mazumder, 2011, s. 345-350). Bununla birlikte, uzun dönemde bir nedensellik ilişkisinin varlığını gösteren çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Victor, 2018, s. 195-204; Caporale vd., 2014, s. 5; C. Dritsaki ve M. Dritsaki, 2013; Zaman vd., 2011, s. 245-254; Furuoka, 2007, s. 5).

Türkiye özelinde yapılan ampirik çalışmalar genel olarak işsizlik ile enflasyon arasında belirli dönemlerde ilişki olduğu tespit edilmiştir (Alper, 2017, s. 71-80; Özer, 2020, s. 179-192; Uysal ve Erdoğan, 2003, s. 35-47; Kartal, 2024, s. 114-138). Başka

çalışmalarda ise bu değişkenler arasındaki ilişki dönemsel olarak farklılık gösterebildiği sonucuna varılmıştır. Örneğin; Petek ve Aysu (2017, s. 53-64) uzun dönem için enflasyon ve işsizlik arasında ilişki olmasına karşın bu değişkenler arasında bir nedensellik ilişkisi olmadığını tespit etmiştir. Bayrak ve Kanca (2013, s. 97-116) Phillips eğrisinin sadece kısa dönemde etkili olduğunu göstermiştir.

2.4.2. Ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki

2.4.2.1. Okun yasası

Ekonomik büyüme ile işsizlik oranı arasındaki ilişki, makroekonominin temel araştırma alanlarından biridir. Bu bağlamda Amerikan ekonomisindeki işsizlik ve büyüme değerlerini inceleyen Arthur Okun'un 1962 yılında geliştirdiği "Okun Yasası", ekonomik büyümenin işsizlik oranı üzerindeki etkisini açıklayan temel teorilerden biridir. Okun'un bulgularına göre, GSYH'da %2'lik bir artış işsizlik oranında yaklaşık 1 puanlık bir azalmaya neden olmaktadır (Okun, 1962, s. 98). Bu negatif yönlü ilişki, kısa vadeli ekonomik analizlerde sıklıkla referans alınmakta ve istihdam politikalarının belirlenmesinde yol gösterici olmaktadır (Ball, 2014, s. 7).

Okun, bu yasayı daha iyi anlayabilmemiz için iş gücü piyasasının dinamiklerini açıklamak istemiş ve yasayı matematiksel olarak aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

$$\Delta Y = \beta(\Delta U) \quad (2.1)$$

Eşitlik (2.1)'de ΔY ekonomik büyüme oranındaki değişime, ΔU işsizlik oranındaki değişimi, β ise sabit katsayıyı ifade etmektedir. Bu ilişki, daha sonraki çalışmalarda farklı ekonomik bağlamlarda ve ülkelerde test edilmekle birlikte Okun katsayısı genellikle -2 civarındadır. Bir başka deyişle %2'lik bir büyümenin %1'lik işsizlik düşüşüne neden olacağı anlamına gelmektedir (Ball ve Mankiw, 2002, s. 115). Ancak bu ilişkinin zamanla ve ülkeye göre farklılık gösterebileceği, yapısal ve kurumsal faktörlere bağlı olarak değişebileceği belirtilmektedir. Örneğin; Butkus ve Seputiene (2019, s. 1-17), Okun katsayısının, işsizliği azaltma çabalarında uygulanabilir politika tasarımı açısından belirleyici olduğunu belirtmiştir.

Büyüme ile işsizlik oranı arasındaki ilişki, özellikle makroekonomi politikaları bakımından uzun süredir tartışılan ve politika yapımcılar tarafından uygulama alanı bulmuş bir olgudur. Neoklasik ve Keynesyen yaklaşımlar başta olmak üzere birçok teori bu

ilişkiyi farklı biçimlerde ele almaktadır. Shapiro ve Stiglitz (1984), işgücü piyasasında verimlilik ile işsizlik arasındaki ilişkiyi etkin ücret teorisi çerçevesinde açıklarken, işsizlik oranındaki değişimlerin firmaların ücret politikaları ve çalışan motivasyonu üzerinde belirleyici olduğunu ileri sürmüştür. Pissarides (2000) işgücü piyasasındaki denge koşullarını ve işsizlik dinamiklerini analiz ederek, Okun Yasası gibi ampirik ilişkilere teorik bir zemin sağlamaktadır.

Türkiye örneğinde, 2000’li yıllardan itibaren yaşanan ekonomik krizler sonrasında gözlemlenen büyüme ile eşzamanlı olarak artan işsizlik oranları, bu yasanın geçerliliğini sorgulayan ampirik çalışmalara konu olmuştur. Nitekim, büyüme ve işsizlik oranı arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığı ve yapısal faktörlerden etkilendiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır (Çolak, 2015, s. 112-125). 2008 küresel finansal krizi sonrasında büyüme oranlarının dalgalı seyretmesine karşın işsizlik oranlarının artış göstermesi bu durumu destekler niteliktedir. Aydın (2017) tarafından yapılan bir çalışmada ise, büyümenin işsizliği azaltmadığı, işsizlik olgusunun temelinde işgücü piyasasındaki yapısal sorunlar ile eğitim düzeyinin düşüklüğü gibi faktörlerin yattığı belirtilmektedir. Türkiye özelinde değerlendirildiğinde; eğitim-iş gücü uyumsuzluğu, kayıt dışı istihdam, bölgesel dengesizlikler ve göç gibi unsurlar, büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi karmaşıktırmaktadır.

2.4.2.2. Genç işsizlik ile ekonomik büyüme arasındaki İlişki

İktisat teorisinde yaygın bir görüş olan ekonomik büyüme ile işsizlik oranı arasındaki negatif yönlü ilişki genç işsizliği söz konusu olduğunda biraz daha farklılaşmaktadır. Tecrübe eksikliği, yetkinlik ve yeterliliklerin uyumsuzluğu ve piyasanın içerisinde barındırdığı yapısal sorunlar gibi çeşitli etmenler gençlerin iş gücü piyasasına girişini kısıtlamakta ve ekonomik büyümeden daha az pozitif etkilenmesine neden olmaktadır (O’Higgins, 2001, s. 32; Bell & Blanchflower, 2011, s. 245). İşverenlerin deneyimli bireyleri tercih etmesi gençlerin iş bulmaya çalışırken karşı karşıya kaldıkları en belirgin engellerden biridir. Özellikle iş piyasasında ilk defa aktif olarak iş arayanların benzer özelliklere sahip rakiplerine göre görece rekabet dezavantajına sahip olmasına neden olan bu durum mevcut durumu daha da zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra üniversite eğitimi sırasında edinilen kazanımların, bilgi, beceri ve yetkinliklerin iş piyasası beklentileriyle örtüşmemesi genç işsizliğini gündeme getiren bir diğer unsurdur (Müller & Gangl, 2003, s. 44). Bu kapsamda nitelik

bakımından yetersiz işgücünün iş bulabilirliğini artırmada yüksek ekonomik büyüme oranları bile sınırlı kalmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve dijital dönüşümün derinleşmesi, özellikle düşük veya orta düzeyde beceri gerektiren iş kollarında çalışan gençleri daha kırılğan hâle getirmekte ve bu durum genç istihdamını olumsuz yönde etkilemektedir (Acemoğlu & Restrepo, 2020, s. 2201). Dolayısıyla genç işsizliği, ekonomik büyümenin doğrudan bir sonucu olmaktan ziyade, çeşitli aracı faktörler ve yapısal dinamikler vasıtasıyla şekillenmektedir. Bu bağlamda, büyüme ile istihdam arasındaki ilişkinin analizinde genç nüfusa özgü koşulların göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir. Ayrıca yeni mezun bireylerin işgücü piyasası dinamiklerine hâkim olmamaları, yüksek ücret beklentileri işin getirdiği niteliklere uyum sağlayamamaları ve çalışma ortamı ile koşullarına yönelik farklı beklenti gibi bireysel faktörler de genç işsizliği oranlarının artışında etkili olabilmektedir.

2.4.3. Eğitim ve işsizlik arasında ilişki

İşsizlik ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki, uzun yıllardır ekonomi, sosyoloji ve eğitim bilimleri alanlarında tartışılan bir konudur. Ancak bu ilişki, ülkelere özgü sosyoekonomik koşullara ve iş gücü piyasalarının yapısına bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir.

2.4.3.1. Eğitim düzeyi ve işsizlik ilişkisi

Beşerî sermaye teorisi, eğitimin iş gücü piyasasındaki rolünü açıklayan başlıca kuramsal yaklaşımdır. Bu teoriye göre bireylerin eğitim yoluyla kazandığı bilgi ve beceriler, onların üretkenliğini artırır ve iş bulma ihtimallerini yükseltir (Becker, 1964, s. 22). Mincer (1974, s. 81) eğitim düzeyi ile istihdam arasındaki ilişkiyi vurgulamış, eğitilmiş bireylerin daha yüksek gelir elde ettiğini ve işsizlik riskinin azaldığını ortaya koymuştur. Ancak uygulamada bu ilişkinin doğrusal olmadığı görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyindeki artışın işsizlik üzerindeki etkisi her zaman beklenen düzeyde değildir. Türkiye örneğinde olduğu gibi yükseköğretim mezunlarının iş gücü piyasasında karşılaştığı arz-talep uyumsuzluğu, bu bireylerin iş bulma sürecini zorlaştırmaktadır (İşcan, 2011, s. 48; Bağcı, 2018, s. 352). Nitelik uyumsuzluğu ve mezun

olunan alanlarda yeterli iş olanağı bulunmaması nedeniyle bireylerin iş bulamama durumu gündeme gelmektedir (Dolton & Vignoles, 2000, s. 185).

Bu çerçevede, Türkiye’de özellikle meslek lisesi mezunları arasındaki yüksek işsizlik oranları, eğitim programlarının piyasa ihtiyaçlarına göre yeterince yapılandırılmadığını göstermektedir. Sayın (2011, s. 47), yükseköğretimdeki okullaşma ve büyüme oranlarındaki artışın genç işsizliğini sınırlı ölçüde azalttığını ifade etmektedir. Bu doğrultuda, Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) üniversite-sanayi iş birliklerini artırmak amacıyla başlattığı burs, staj, kariyer ve performans programları, mezunların istihdam edilebilirliğini artırmayı hedeflemektedir (YÖK, 2019, s. 6; 2021, s. 4; 2023, s. 5).

2.4.3.2. Yükseköğretim ve genç işsizlik

Yükseköğretim, bireylerin mesleki yetkinliklerini artırarak iş gücü piyasasında rekabet edebilirliklerini geliştirmelerine katkı sağlasa da, günümüzde eğitim seviyesi ile işsizlik arasındaki ilişkiyi açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Yükseköğretimin niceliksel olarak büyümesi, genç işgücü üzerinde çift yönlü etkiler doğurabilmektedir. Bir yandan eğitim düzeyindeki artış, bireylerin işgücü piyasasına katılım motivasyonunu yükseltirken; diğer yandan bu artış, yeterli istihdam olanaklarıyla desteklenmediğinde genç işsizliğini artırıcı bir unsur hâline gelebilmektedir. Bu durum, eğitim sistemi ile iş gücü piyasası arasındaki uyumun sorgulanmasına neden olmaktadır. Türkiye’de yükseköğretim ile işsizlik arasındaki ilişki çeşitli araştırmalarla farklı açılardan incelenmiştir. Yavaş (2022, s. 76), genç işsizlik oranı ile yükseköğretim göstergeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki tespit ederken, Erdem ve Tuğcu (2012, s. 305) bu ilişkinin hem kısa hem de uzun vadede geçerli olduğunu ampirik olarak göstermektedir. Benzer şekilde, Adıgüzel (2021, s. 112), mezun öğrenci sayısındaki artışın işgücü arzını artırarak piyasada yapısal dengesizliklere neden olabileceğini vurgulamaktadır. Nitelikli işgücü sayısının artmasına rağmen deneyim, referans ve liyakat gibi nitel dışı faktörlerin göz ardı edilmesi ise, Görmüş vd. (2023, s. 303) belirttiği üzere, yeni mezun gençlerin hem mesleki hem de psikolojik açıdan çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Bu çerçevede, yükseköğretim-istihdam ilişkisinin yalnızca diplomatik yeterlilik üzerinden değil, aynı zamanda işgücü piyasasının yapısal kapasitesi ve geçiş mekanizmaları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.5. Türkiye’de Göç Politikalarının Genç İşsizlik Üzerindeki Etkisi

Türkiye’de genç işsizlik oranları, uzun süredir genel işsizlik oranlarının üzerinde seyretmekte olup, bu durum genç nüfusun istihdam piyasasına entegrasyonunda yaşanan derin yapısal sorunlara işaret etmektedir. Özellikle 2019-2020 dönemi itibarıyla genç işsizlik oranının %25 seviyesinin üzerine çıkması, Türkiye’nin bu alanda birçok Avrupa ülkesinden daha olumsuz bir tabloya sahip olduğunu göstermektedir. Gençlerin iş gücü piyasasına katılımında karşılaşılan güçlükler; eğitim sistemindeki niteliksel eksiklikler, iş piyasası ile eğitim arasındaki beceri uyumsuzluğu ve artan rekabet baskısı gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır (TÜİK, 2020). Türkiye’de genç bireylerin iş gücü piyasasına etkin biçimde dâhil olamamasının temel nedenlerinden birinin eğitim sisteminde yaşanan eksiklikler olduğu Özdemir (2017, s. 80) tarafından ifade edilmektedir.

Türkiye'nin göç politikaları içerisinde önemli bir yere sahip olan düzenlemelerden biri, 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşın ardından yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği'dir. Bu düzenleme kapsamında, 2012 yılında yaklaşık 14 bin Suriyeli Türkiye'ye kabul edilmişken, bu sayı 2021 yılı itibarıyla 3,7 milyona ulaşmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Suriyeli göçmenlerin eğitim seviyelerinin çoğunlukla düşük olması, işgücü piyasasında daha düşük ücretle çalışmayı kabul etmelerine yol açmakta ve bu durum, yerli işgücü karşısında göçmenlerin rekabet avantajı elde etmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla, bu gelişmeler yerli nüfusun istihdam olanaklarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kirişçi, 2014, s. 58).

Göçmen emeğinin özellikle düşük vasıf gerektiren sektörlerde (inşaat, tarım, tekstil vb.) yoğunlaşması, bu alanlarda yerel genç nüfusun istihdamını olumsuz yönde etkilemektedir. Göçmenlerin esnek, güvencesiz ve düşük maliyetli iş gücü olarak değerlendirilmesi, genç bireylerin iş gücü piyasasında dezavantajlı konuma sürüklenmesine neden olmaktadır. Nitekim bu durum, gençlerin genellikle kayıt dışı, düşük ücretli ve geçici istihdam biçimlerine yönelmek zorunda kalmalarıyla sonuçlanmaktadır (Çolak ve Yıldız, 2019, s. 36-44). Bu bağlamda, demografik baskılarla birleşen göç temelli işgücü artışı, Türkiye’nin istihdam politikalarının sürdürülebilirliği bakımından kapsayıcı ve bütüncül politika çözümlerine duyulan ihtiyacı artıran yapısal bir sorun olarak değerlendirilmektedir (İçduygu ve Diker, 2017, s. 89).

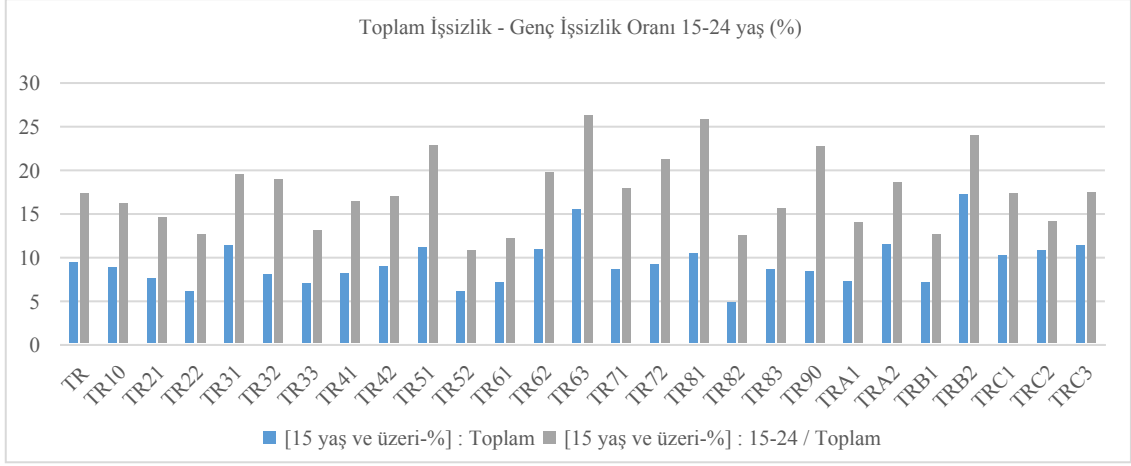
2.6. Türkiye; TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi Mevcut Durum

Türkiye, genç nüfus oranı yüksek ülkelerden biri olmasına rağmen, genç işsizlik oranları tüm bölgelerde aynı düzeyde seyretmemektedir. Özellikle bazı bölgelerde bu oranlar ülke ortalamasının üzerinde gerçekleşmektedir. Eğitim imkanları, enflasyon, ekonomik büyüme gibi makroekonomik değişkenler bölgesel farklılıkların altında yatan temel unsurdur (Acar ve Uysal, 2020, s. 112).

2.6.1. Genç işsizliğinin bölgesel dağılımı

Türkiye’de genç işsizlik oranları, bölgesel bazda dikkate değer farklılıklar sergilemektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise bu oranlar, ülke genelindeki seviyelerin üzerinde çıkmakta ve dikkat çekici boyutlara ulaşmaktadır. Bu durumun temelinde, sanayileşmenin sınırlı olması, altyapı eksiklikleri eğitim düzeyinin düşüklüğü ve sosyoekonomik dengesizlikler gibi etkenler yer almaktadır. Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt illerinden oluşan, istatistiki bölge sınıflandırılmasına göre 26 Düzey II (NUTS-2) bölgeleri arasında yer alan TRC3 Bölgesi, genç işsizliğin yapısal nedenlerini ortaya koyan bir örnektir. TRC3 bölgesinde 15-24 yaş grubundaki gençlerin işsizlik oranı %53,4 düzeyinde olup, ülke genelinde kaydedilen en yüksek oranlardan biri olarak öne çıkmaktadır (Dicle Kalkınma Ajansı [DİKA], 2023, s. 6; TÜİK, 2023). Bu çerçevede, TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde gözlemlenen genç işsizlik olgusunun; enflasyon, ekonomik büyüme ve yükseköğretime katılım gibi makroekonomik göstergelerle olan ilişkilerinin araştırılması bölgeye yönelik özel politikaların oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

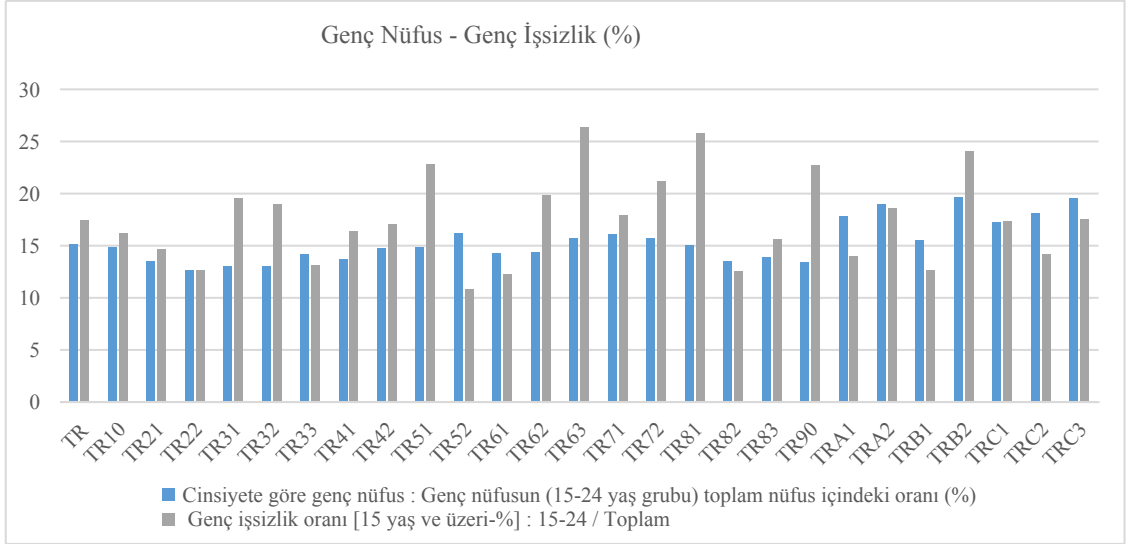
Grafik 2. 2. Toplam İşsizlik – Genç İşsizlik Oranı, 2023(%)



Kaynak: TÜİK, erişim tarihi: 18 aralık 2024

Grafik 2. 2.' de 2023 yılına ait verilere, hem toplam işsizlik hem de genç işsizlik oranları farklı bölgelerde değişiklik göstermektedir. Grafikte görüldüğü üzere, genç işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) iken toplam işsizlik oranında ise TRB2 (Van, Muş, Bitlis ve Hakkari) bölgesi ön plana çıkmaktadır. Türkiye genelinde işsizlik oranları açısından ortalamaya en yakın değer ise TR10 (İstanbul) bölgesinde gözlemlenmiştir. Bölgeler bazında gözlemlenen gelişmişlik düzeylerindeki farklılığın bu durumun oluşmasında önemli bir unsurdur.

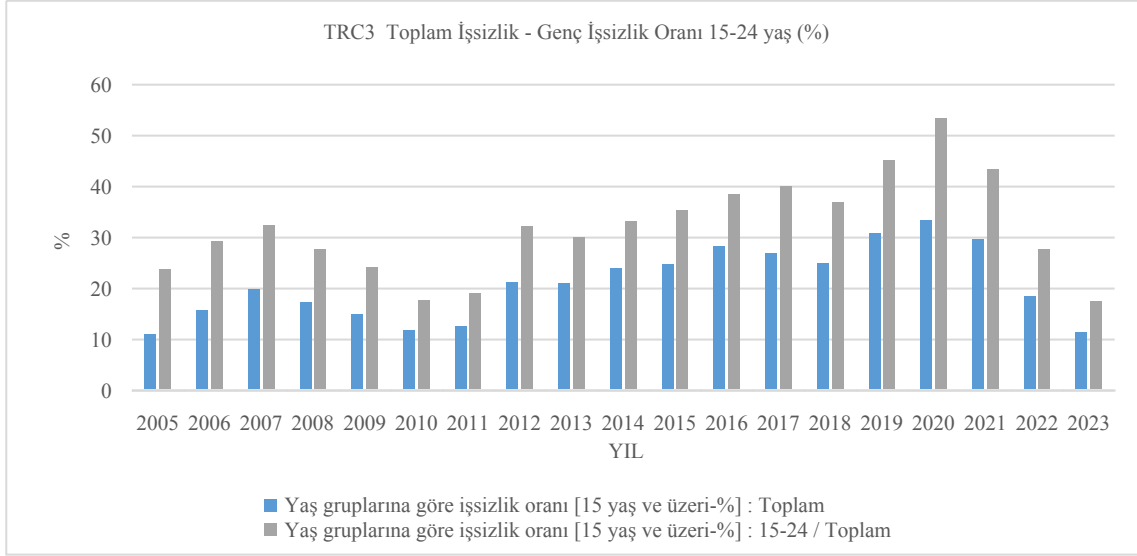
Grafik 2. 3. Genç Nüfus- Genç İşsizlik, 2023(%)



Kaynak: TÜİK, erişim tarihi: 18 aralık 2024

Grafik 2. 3.' e göre 2023 yılı verilerine bakıldığında genç işsizliğin en yüksek olduğu bölge TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) öne çıkmaktadır. Öte yandan, TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi genç nüfus açısından en yoğun olan bölge alan olmasına rağmen, genç işsizlik oranı Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Bölgeler arasındaki ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılıkları, bu durumun ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Grafik 2. 4. Toplam İşsizlik- Genç İşsizlik TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi



Kaynak: TÜİK, erişim tarihi: 18 aralık 2024

Grafik 2. 4.'e göre TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde genç işsizlik oranı 2005-2023 yıllarını kapsayan dönemde, toplam işsizlik oranından daha yüksek seviyelerde seyretmiştir. 2019 yılında başlayan, bunun yanı sıra etkileri günümüze kadar devam eden COVID-19 salgını ve 2021 yılındaki diplomatik kriz ile başlayıp 2022 yılında işgale dönüşen Ukrayna- Rusya savaşı gibi küresel sorunlar, jeopolitik konumundan dolayı Türkiye'yi sosyal ve ekonomik açıdan diğer çevre ülkelere göre daha çok etkilemiştir. Bu problemlerin etkisinin sonraki iki yıla yansıdığı grafik 2.4.'te açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Toplam işsizlik oranı ile genç işsizlik oranı, 2005 itibaren kaydedilen en yüksek düzeye 2020 yılında ulaşmıştır. Bu tarihten önce sürekli artış eğiliminde olan işsizlik oranları, 2020 sonrasında azalma yönünde bir seyir izlemiştir. Genç işsizliğin ülke genelinde iyileştirilmesi için bölgesel bazda hedefe yönelik politika uygulamalarının öncelikli hale getirilmesi gerekmektedir. Özellikle 2012-2022 döneminde genç işsizlik oranının %30'un altında seyretmediği ve en yüksek seviyelerin gözlemlendiği TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesine yönelik genç istihdamını

artırmaya dönük bölgesel politika ve teşviklerin geliştirilmesi, genç işsizliğin azaltılmasında kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, bölgeye yapılacak yatırımların teşvik edilmesi ve büyüme ile kalkınmayı destekleyici politikaların uygulanması, hem TRC3 bölgesinde hem de ülke genelinde genç işsizlik oranlarının düşürülmesine katkı sağlayacaktır.

2.6.2. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkisi

İşgücü talebi üzerinde pozitif etkisi olan ekonomik büyüme istihdam üzerinde doğrudan etkili olan temel makroekonomik göstergelerden biridir. Neoklasik iktisat kuramında ekonomik büyümenin işsizlik oranlarını düşürücü etkisi olduğu öne sürülmekle birlikte, bu etkinin bölgesel farklılıklar ve sektörlerin yapısal özellikleri doğrultusunda değişiklik gösterebileceği ifade edilmektedir (Sancar ve Polat, 2022, s. 139). Türkiye özelinde Düzey II (26 bölge) bölgeleri düzeyinde gerçekleştirilen ampirik çalışmalarda, kısa vadede işsizlik oranlarındaki artış ile ekonomik büyüme arasında kayda değer olumsuz bir ilişkiye rastlanmadığı, ancak uzun dönemde sürdürülebilir büyümenin sağlanabilmesi için istihdam artışının gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle genç nüfus oranının yüksek olduğu ancak ekonomik faaliyetlerin sınırlı olduğu TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi gibi bölgelerde genç işsizliğin yapısal bir sorun haline geldiği gözlemlenmektedir. Gelir seviyesinin düşüklüğü, özel sektör yatırımlarında gözlemlenen kısıtlılık ve çeşitli altyapı yetersizlikleri ekonomik büyümenin yavaş ilerlemesini teşvik edici unsurlar olarak sayılabilir (Öztürk, 2020, s. 88; TÜİK, 2023).

Didin ve Özerkek (2019, s. 154) tarafından 2004-2013 dönemini kapsayan veriler ile yapılan çalışma bölgesel düzeyde ekonomik büyüme ile genç işsizliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını vurgulamakla birlikte bu durumunun nedeninin bölgede mevcut işgücü piyasasının yapısal sorunlarından kaynaklı olabileceğinin altını çizmektedir. Kalkınma Bakanlığı (2021, s. 112) tarafından yürütülen kamu destekli teşvik programları bölgesel kalkınmanın geliştirilmesini amaçlamakta olup, özel sektör yatırımlarıyla güçlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, genç işsizliğinin azaltılmasında bir yandan ekonomik büyümenin artırılması, diğer yandan üretken sektörlerde istihdam edilebilirliğin artırılması ve yatırım ortamının iyileştirilmesi kritik bir öneme sahiptir.

2.6.3. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; işgücü piyasası ve genç işsizlik

Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye geneli genç işsizlik oranının, 2023 yılı itibarıyla %20,1 seviyesinde gerçekleştiği (TÜİK, 2023, s. 14) ancak, söz konusu TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) alt bölgesi olduğunda bu oranın %25 ile %30 arasında seyrettiği görülmektedir. Genç işsizliği oranlarındaki bu yüksek seyir, kısıtlı iş imkânları, kalifiye iş gücü yetersizliği gibi bölgeye özgü faktörlerle yakından ilişkilidir (DPT, 2022, s. 38).

TRC3 bölgesinin ekonomik yapısı ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılık sektörlerine dayanmakta olup, sanayi ve hizmet sektörleri beklenen düzeyde gelişim göstermemiştir (Karabulut ve Yıldız, 2021, s. 92). Bu yapısal özellik, gençlerin formal iş gücü piyasasına girişini zorlaştırmakta ve kayıt dışı istihdam biçimlerinin yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Genç işsizliğin azaltılmasına yönelik olarak, bölgede gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunu desteklemek amacıyla mesleki yeterliliklerin artırılmasına yönelik çeşitli stratejiler hayata geçirilmektedir.

Bu bağlamda, AB ile Türkiye Cumhuriyeti arasında gerçekleştirilen mali iş birliğiyle finanse edilen ve DİKA tarafından yürütülen “TRC3 Bölgesi’nde Genç İstihdamının Teşviki için Teknik Destek Projesi” başlıklı Türkiye ve AB tarafından ortak finanse edilen DİKA tarafından yürütülen proje kapsamında; mesleki yeterliliklerin güçlendirilmesi, genç girişimciliğin desteklenmesi ve bölgesel bazda iş bulabilirliğin artırılması hedeflenmiştir (İPA, 2020, s. 7).

2.6.4. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; genç işsizlik ve yükseköğretim arasındaki ilişki

Bireylerin iş bulabilirliğini etkileyen en önemli unsurlardan biri eğitimidir. Bireylerin istihdam edilebilirliği nitelikli eğitim ile artmakta artırmakta ve işsizlik oranlarının azalmasına olanak sağlamaktadır. Nitekim Tansel ve Daoud’un (2019, s. 214) çalışmasında, eğitim seviyesindeki artışın işsizlik oranlarını düşürdüğü belirtilmektedir. Ancak, TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi gibi eğitim düzeyinin görece düşük olduğu alanlarda bu durumun tersine döndüğü ve işsizlik oranlarının yükseldiği gözlemlenmektedir.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından vakıf üniversitelerinin açılması 1980’li yıllarda teşvik edilmiş, 2000’li yıllardan itibaren ise “Her İle Bir Üniversite Politikası” (HİBÜP) kapsamında devlet üniversitelerinde önemli bir artış sağlanmıştır. Böylelikle yükseköğretimin daha erişilebilir olması bölgesel kalkınmayı desteklemiştir. Bu gelişme, eğitime erişimi kolaylaştırırsa da, bazı araştırmacılar tarafından olumsuz sonuçlar doğurduğu ifade edilmektedir. Yalçıntaş ve Akkaya (2019, s. 802), Her İle Bir Üniversite Politikasının yükseköğretimde akademik enflasyona sebep olduğunu ve söz konusu politikanın bilimsel denetimden yoksun devam ettirilmesinin genç işsizlik sorununu derinleştirdiğini vurgulamaktadır.

TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi, uygulamaya konulan yükseköğretim politikalarının etkisiyle 2006 yılı sonrasında kurulan üniversiteler aracılığıyla yükseköğretim altyapısını geliştirme sürecine katılmıştır. Çiftçi ve Genç’in (2023, s. 102) değerlendirmelerine göre, Mardin Artuklu Üniversitesi, bölgesel kalkınmaya sağladığı katkı açısından ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında, gelişme potansiyeline sahip Siirt Üniversitesi’nin yanı sıra, öğrenci sayısının sınırlı olmasına rağmen başarılı akademik faaliyetler yürüten Şırnak Üniversitesi dikkat çekmektedir. Öte yandan, güçlü altyapı imkânlarına sahip olmasına karşın, Batman Üniversitesi’nin bölgesel kalkınmaya olan katkısının görece düşük düzeyde kaldığı ifade edilmektedir.

Bununla birlikte, TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi’nde eğitime ilgili temel göstergeler, ülke ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Özellikle, kız çocuklarının eğitime erişimi önünde ciddi bir engel teşkil eden okullaşma oranlarının düşüklüğü göze çarpmaktadır (UNICEF Türkiye, 2022, s. 16). Bölge, genç nüfus oranı bakımından Türkiye genelinin üzerinde bir yapıya sahip olsa da, her üç gençten birinin işsiz konumda bulunması bu demografik yapının avantajlarını sınırlamaktadır (Didin ve Özerkek, 2019, s. 310). Bir yükseköğretim derecesine (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) sahip bireylerin sayısı zamanla artış göstermesine karşın, bu kesimin işgücü piyasasına etkin biçimde katılımı sınırlı düzeyde kalmaktadır. Mesleki eğitimin yetersizliği ile mezun bireylerin sahip oldukları yetkinliklerin, iş piyasasının talep ettiği niteliklerle yeterince örtüşmemesi bu durumun temel nedenleri arasında sayılabilir (Ercan ve Çelik, 2021, s. 133).

Tablo 2. 1. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi Üniversiteleri ve Öğrenci Sayıları (2021-2022)

Öğrenci Türü	Batman	Mardin	Siirt	Şırnak	Toplam
Erkek öğrenci	7.067	6910	8429	2402	24808
Kadın öğrenci	5320	7605	7986	2164	23075
Toplam öğrenci	12387	14515	16415	4566	47883
Suriyeli erkek Öğrenci	44	981	853	48	1926
Suriyeli Kadın Öğrenci	53	596	654	25	1328
Toplam Suriyeli Öğrenci	97	1577	1507	73	3254

Kaynak: TÜİK, 2022; YÖK, 2022

Tablo 2.1. incelendiğinde, 2021-2022 eğitim-öğretim dönemi itibarıyla TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde faaliyet gösteren devlet üniversitelerinde toplam 47.883 aktif öğrenci olduğu görülmektedir. Siirt Üniversitesi, 16.415 öğrenci ile en yüksek öğrenci sayısına sahip iken; 14.515 öğrenci ile Mardin Artuklu Üniversitesi ikinci sırada, 12.387 öğrenci ile Batman Üniversitesi üçüncü sırada ve 4.566 öğrenci ile Şırnak Üniversitesi dördüncü sırada yer almaktadır. Söz konusu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, %51,81'inin erkek, %48,19'unun ise kadın olduğu anlaşılmaktadır. Bu veriler, bölgedeki yükseköğrenim öğrencileri arasında erkeklerin sayıca hafif bir üstünlüğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Aynı döneme ait veriler dikkate alındığında, TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi'nde yer alan üniversitelerde öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısı toplamda 3.254'tür. Üniversiteler özelinde değerlendirildiğinde, Mardin Artuklu Üniversitesi 1.577 öğrenci ile Suriyeli öğrenci sayısında ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada 1.507 öğrenci ile Siirt Üniversitesi yer almakta, 97 ve 73 öğrenci ile Batman Üniversitesi ve Şırnak Üniversitesi sırasıyla takip etmektedir. Mardin Artuklu Üniversitesi'nin bu alanda belirgin bir şekilde yüksek öğrenci sayısına sahip olmasının temel nedeni şehrin Suriye sınırına yakınlığıdır. Ayrıca göçmenlerin Mardin'de yoğunlaşması da doğrudan ilişkili bir neden olarak değerlendirilmektedir.

2.6.5. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi özelinde; enflasyon ve genç işsizlik ilişkisi

Enflasyon, bölgesel ekonomik istikrarı doğrudan etkileyen temel makroekonomik göstergelerden biridir. Türkiye genelinde 2023 yılı itibarıyla yaklaşık %55 seviyelerinde gerçekleşen enflasyon oranı, TRC3 Bölgesi (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) özelinde

özellikle enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlar sebebiyle daha fazla hissedilmiştir (TCMB, 2023, s. 12). Bölgede hakim olan yüksek işsizlik oranları ile düşük gelir düzeyleri göz önüne alındığında, artan enflasyonun satın alma gücü üzerindeki olumsuz etkileri daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, genç nüfusun istihdam beklentilerini olumsuz yönde etkileyerek iş arama motivasyonunu zayıflatmakta ve genel yaşam kalitesini düşürmektedir. Sonuç olarak, TRC3 Bölgesi'nde ekonomik baskılar ve geleceğe dair belirsizliklerin etkisiyle umutsuzluk yaşayan genç nüfus profili bu nedenlere bağlı psikolojik sorunları da bünyesinde barındırmaktadır (Yılmaz ve Kaya, 2022, s. 84).

Enflasyon olgusunun tarihsel gelişimine bakıldığında; 2004 yılı öncesinde enflasyon oranlarının yüksek seyrederek zaman zaman üç haneli değerlere ulaştığı görülmektedir. Ancak, bu dönemi takiben uygulanan yapısal reformlar ve sıkı para politikaları sayesinde 2004 sonrası enflasyon oranları tek haneli düzeylere gerilemiştir. Bununla birlikte, 2008 yılında yaşanan küresel finans krizinin etkisiyle enflasyon %10,06 seviyesine yükselmiş; 2018 yılında ise %20 civarına ulaşmıştır. Sonrasında ise 2021 yılında %36 oranıyla son yılların en belirgin artışlarından biri gerçekleşmiştir (TÜİK, 2025, s. 7). Bu yükselişte COVID-19 pandemisi, Ukrayna-Rusya savaşının etkileri, küresel tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar, döviz kuru dalgalanmaları ve genel ekonomik belirsizlikler önemli rol oynamıştır. 2025 yılının Ocak ayına ait veriler ise aylık enflasyonun %5,03, yıllık enflasyonun %42,12 ve bir yıllık ortalamalara göre enflasyonun %56,35 düzeyinde gerçekleştiğini göstermektedir (TÜİK, 2025, s. 9).

TRC3 Bölgesi (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), Türkiye'de sosyoekonomik gelişmişlik bakımından alt sıralarda yer almaktadır. Kamu destekli girişimcilik politikaları genç işsizliğiyle mücadelede faydalı bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, DİKA, bölgesel kalkınma etmenlerini göz önünde bulundurarak teknik ve mali destek programları uygulamaktadır. Söz konusu projeler özel sektör ve kamu kurumları iş birliğiyle hayata geçirilmekte genç girişimcilerin desteklenmesi ve iş gücü piyasasına entegrasyonunun sağlanması amaçlanmaktadır (DİKA, 2024, s. 15). Bunun yanı sıra, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ile Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) benzeri uygulamalar aracılığıyla gençlerin iş bulabilirliğinin artırılması ve sürdürülebilir iş modellerinin teşvik edilmesi sağlanmaktadır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Genç işsizlik; ekonomik yapıların kırılmasını, sosyal uyumu ve demografik dengeleri etkileyen çok boyutlu bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu sorunla mücadelede etkili politikalar geliştirebilmek için enflasyon oranı, ekonomik büyüme hızı ve eğitim düzeyi gibi temel makroekonomik göstergelerin genç işsizliği nasıl etkilediğine dair ampirik bulgulara başvurmak önem arz etmektedir. Literatürde, söz konusu ilişkilerin ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve bölgesel özelliklerine göre çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Bu çalışma Türkiye’de Düzey II bölgelerinde genç işsizlik, ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğretime katılım arasındaki ilişkiyi panel veri modelleri yardımıyla incelemektedir. Türkiye’de bölgesel bağlamda yürütülen çalışmaların veri kısıtı nedeniyle sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle bölgesel verilerin son yıllarda raporlanmaya başlamasıyla birlikte bölgesel bazda yürütülecek olan çalışmalarda bir artış olması beklenmektedir. Çalışma, Türkiye için NUTS II düzeyinde veri setini ele alması itibarıyla genellikle ülke bazında veya benzer özelliklere sahip farklı ülkelerin karşılaştırılmasıyla veya farklı analiz yöntemlerinin kullanılması açısından günümüze kadar gelen mevcut literatürden farklılaşmaktadır.

3.2 Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Türkiye için 26 Düzey II bölgesi bazında 2005-2021 yılları arasında kapsayan dönemde genç işsizlik oranı, kişi başına gelir, yükseköğretime katılım ve enflasyon verileri yıllık bazda ele alınmıştır. Tüm veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiş olup genç işsizlik oranı 15-24 yaş arası toplam işsiz oranını, Enflasyon; yılsonu itibarıyla bir önceki yılın aynı ayına göre Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) yüzde değişim oranını, Yükseköğretime Katılım; yükseköğretim kurumlarında ön lisans ve lisans düzeyinde yeni kayıtlı toplam öğrenci sayısını, Büyüme Oranı ise 2009 yılı bazlı

kişi başına gayri safi yurt içi hasılayı ifade etmektedir. Tablo 3.1.'de kullanılan değişkenler yer almaktadır.

Tablo 3. 1. Analizde Kullanılan Değişkenler

DEĞİŞKEN	AÇIKLAMA	KAYNAK
UNEMP	Yaş gruplarına göre işsizlik oranı [15 yaş ve üzeri-%]: 15-24 / Toplam	TÜİK
GDP	Kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla 2009 bazlı): Kişi başına GSYH (\$)	TÜİK
HE	Yükseköğretime katılım: Yükseköğretim kurumlarında ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenci sayıları: Yeni kayıtlı / Toplam	TÜİK
INF	Yılsonu itibariyle bir önceki yılın aynı ayına göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranı (%), 2003=100: Genel	TÜİK

Kaynak: TÜİK, 2024 (Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur).

3.2.1 Değişkenlere yönelik ön testler

En uygun tahmin yönteminin belirlenebilmesi için değişkenlere ve modele yönelik ön testler bu bölümde yer almaktadır. Serilere yönelik yapısal kırılma test sonuçları Tablo 3.2.'de sunulmaktadır.

Tablo 3. 2. Yapısal Kırılma Testi

	Test İstatistiği	%1 Kritik Değer	%5 Kritik Değer	%10 Kritik Değer	P Değeri
F(1 0)	8,29	6,09	4,66	4,03	
F(2 1)	5,17	6,59	5,24	4,64	
F(3 2)	2,43	6,92	5,61	4,99	
Kırılma Sayısı		1	1	2	
2010	8,29	6,09	4,66	4,03	0,00
Sabitte Kırılma	0,07				0,7943
Eğimde Kırılma	2,11				0,0977

Not: Test istatistikleri Stata 18 programı ile elde edilmiştir

Çalışmada kullanılan serilerin zaman içinde yapısal değişikliklere uğrayıp uğramadığı Ditzen, Karavias ve Westurlund (2021) tarafından geliştirilen yapısal kırılma testi ile analiz edilmiştir. İlk aşamada seride kaç adet yapısal kırılma bulunduğu test edilmiş ardından bu kırılmaların hangi tarihte gerçekleştiği belirlenmiştir. Uygulanan test sonucunda, seride bir adet yapısal kırılma olduğu saptanmış ve bu kırılmanın 2010 yılına denk geldiği görülmüştür. Ancak yapısal kırılma yılının tespit edilmesi, tek başına bu kırılmanın modele dahil edilmesi için yeterli değildir; bu yapısal kırılmanın model açısından anlamlı olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, 2010 yılına ait kırılmanın sabit terimde, trend (eğim) katsayısında ya da her iki parametrede

meydana gelip gelmediği kukla değişkenler aracılığıyla test edilmiştir. Yapılan ek testler sonucunda sabitte ve eğimde kırılma olmadığını ifade eden sıfır hipotezi reddedilememiştir. Diğer bir ifadeyle her ne kadar yapısal kırılmam testi sonuçları 2010 yılında istatistiksel bir yapısal kırılmanın varlığına işaret etse de kırılmanın anlamsız olması nedeniyle modele dahil edilmemiştir. Bu nedenle kırılma yılı olarak kabul edilen 2010 yılı modellemede yapısal dönüm noktası olarak dikkate alınmamış ve analiz sürecine dahil edilmemiştir. Bu yaklaşım, modelin yapısal tutarlılığını korumak ve gereksiz parametrik karmaşıklığı önlemek adına uygun görülmüştür.

Modelde yer alan parametrelerin zaman ya da kesit boyutunda sabit kalıp kalmadığını belirlemek, analizde kullanılacak yöntemin seçimi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, çalışmada parametrelerin homojen olup olmadığını test etmek amacıyla homojenlik testlerinden yararlanılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 3.3., bu kapsamda gerçekleştirilen parametre homojenliği testine ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo 3. 3. Parametre Homojenliği Testi

	Test İstatistiği	P Değeri
Delta Testi Δ	3,302	0,0000
Delta Testi Δ_{adj}	3,930	0,000
S (Swamy1970)	1005,67	0,000

Not: Test istatistikleri Stata 18 programı ile elde edilmiştir

Bu kapsamda, parametrelerin tüm kesit birimleri arasında aynı olduğu varsayımını ifade eden temel hipotez, iki farklı test yöntemiyle sınanmıştır. İlk olarak, Swamy (1970) tarafından geliştirilen S testi, birimlere ait tahmin edilen parametrelerin varyanslarını dikkate alarak modelde parametre farklılıklarının olup olmadığını ölçmektedir. İkinci olarak, Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından önerilen delta testi, özellikle panel veri modellerinde yaygın olarak kullanılan homojenlik testlerinden biridir ve genelleştirilmiş varyans ölçümleri üzerinden değerlendirme yapmaktadır. Her iki test sonucuna göre de, parametrelerin homojen olduğunu ifade eden sıfır hipotezi istatistiksel olarak reddedilmiştir. Bu sonuç, modelde parametrelerin kesitler arasında farklılık gösterdiğini, yani heterojen yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla analiz sürecinde parametre heterojenliğini dikkate alan yöntemlerin kullanılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3. 4. Panelin Geneline Yönelik Yatay Kesit Bağımlılığı Testi

	Test İstatistiği	P Değeri
LM	10,38	0,0000
LM_{adj}	47,5	0,000
LM CD	25,33	0,000

Not: Test istatistikleri Stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 3. 4.'te, panel veri seti genelinde yatay kesit bağımlılığının varlığını test etmeye yönelik olarak üç farklı testin sonuçlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, Breusch ve Pagan (1980, s. 239-253) tarafından geliştirilen LM testi, kesit birimleri arasında korelasyon olup olmadığını test etmektedir. İkinci olarak, Pesaran, Ullah ve Yamagata (2008, s. 105-127) tarafından önerilen bias-adjusted LM testi, klasik LM testinin küçük örneklem üzerindeki yanlılığını gidermeye yönelik bir düzeltme içermektedir. Son olarak ise, Pesaran (2004, s. 5-9) tarafından geliştirilen ve özellikle geniş panel veri setlerinde yaygın olarak kullanılan CD (Cross-sectional Dependence) testi, birimler arası ortalama korelasyonu esas alarak yatay kesit bağımlılığını ölçmektedir. Her üç testte de temel hipotez, paneldeki birimler arasında korelasyon bulunmadığını ifade etmektedir. Ancak, test istatistiklerinden elde edilen bulgular temel varsayımı reddetmekte ve panelin genelinde yatay kesit bağımlılığı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, model kurulumunda ve tahmin yöntemlerinde bu bağımlılığın dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3. 5. Değişkenlere Yönelik Yatay Kesit Bağımlılığı Testi

Değişken	Test İstatistiği	P-değeri
LUNEMP	25,49	0,000
LINF	70,55	0,000
LGDP	65,52	0,000
LHE	41,79	0,000

Not: Test istatistikleri Stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 3.5.'te, Pesaran (2004, s. 1-39) tarafından geliştirilen yatay kesit bağımlılığı testine ilişkin bulgular sunulmaktadır. Söz konusu test, panel veri setinde kullanılan her bir değişkenin birimler arasında bağımlı olup olmadığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Testin temel hipotezi, değişkenler arasında herhangi bir yatay kesit bağımlılığının bulunmadığını savunmaktadır. Ancak elde edilen test istatistikleri ve bunlara ait p-değerleri, dikkate alındığında, tüm değişkenler bağlamında temel hipotez reddedilmektedir. Bu durum, paneldeki değişkenlerin birimler arasında eş zamanlı etkiler taşıdığını ve dolayısıyla yatay kesit bağımlılığının var olduğunu ortaya koymaktadır.

Panel veri analizlerinde değişkenlerin durağanlık düzeylerinin belirlenmesi, modelin geçerliliği açısından son derece önemlidir. Özellikle birim kök testleri yardımıyla serilerin durağan olup olmadığının sınanması, analizde olası yanılgıların önüne geçilmesine katkı sağlar. Bu bağlamda, çalışmada yatay kesit bağımlılığı dikkate alınarak birim kök testi uygulanmış ve Cross-Sectionally Augmented Dickey-Fuller (CADF) testi tercih edilmiştir. Bu test, Pesaran (2003, s. 1-24) tarafından geliştirilmiş olup panel veri setinde yer alan her bir serinin durağanlığını yatay kesit bağımlılığı koşullarında değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Tablo 3. 6. Panel Birim Kök Testleri

Sabitli Model				
	Test İstatistiği	%1	%5	%10
LUNEMP	-2,513 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
LINF	-4,351 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
LGDP	-1,494 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
LHE	-1,982 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
Sabitli ve Trendli Model				
LUNEMP	-2,741 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
LINF	-4,401 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
LGDP	-2,452 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
LHE	-2,115 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
Fark Serisinde Sabitli Model				
LGDP	-3,002	-2,320	-2,150	-2,070
LHE	-2,553	-2,320	-2,150	-2,070
Fark Serisinde Sabitli ve Trendli Model				
LGDP	-3,201	-2,830	-2,670	-2,580
LHE	-3,329	-2,830	-2,670	0,000

Not: Test istatistikleri Stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 3.6.'da yer alan panel birim kök testi sonuçlarına göre, genç işsizlik (LUNEMP) ve enflasyon (LINF) değişkenlerine ait serilerin durağan olmadığı yönündeki temel hipotez istatistiksel olarak reddedilmiştir. Bu durum, söz konusu değişkenlerin düzeyde durağan olduğunu ve birim kök içermediğini göstermektedir. Diğer yandan, kişi başına düşen gelir (LGDP) ve yükseköğretime katılım (LHE) değişkenlerinin düzeyde durağan olmadığı, birim kök içerdiği görülmektedir. Ancak bu değişkenlerin birinci farkları alındığında seriler durağan hale gelmekte, yani birinci dereceden fark durağanlığı sağlanmaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda, analizlerde kullanılacak bu iki seriye ait verilerin birinci farkları dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekliliği ortaya konulmuştur.

3.3. Tahmin Yöntemi

Çalışmada yer alan tüm değişkenler doğal logaritmaları alınarak modele dahil edilmiş ve böylece değişkenler arasındaki oransal ilişkilerin analiz edilmesi sağlanmıştır. Genç işsizlik oranı bağımlı değişken olarak belirlenmiş, bu değişkenin gecikmeli değerleri ise modelde bağımsız değişken olarak eklenmiştir. Bu doğrultuda otoregresif dinamik panel veri modeli tercih edilmiştir. Bilindiği üzere otoregresif dinamik panel veri modellerinde temel varsayımlar arasında araç değişken sayısının gözlem sayısından küçük olması, ikinci mertebeden otokorelasyonun bulunmaması ve dışsallık varsayımının sağlanması beklenmektedir (Arellano & Bond, 1991, s. 281). Dinamik panel veri modellerinde tesadüfi etkiler tahmincileri, birim etkiler ile gecikmeli bağımlı değişkenler arasında korelasyon bulunması durumunda, genellikle uygun bir tahmin yöntemi olarak değerlendirilmemektedir. Literatürde bu nedenle sabit etkiler ve birinci fark tahmincilerine daha fazla ağırlık verildiği görülmektedir. Ancak sabit etkiler modeli grup içi dönüşüm yöntemiyle birim etkileri modelden çıkarsa da gecikmeli bağımlı değişken ile hata terimi arasındaki korelasyon nedeniyle ortaya çıkan “Nickell sapması” modelin tahminlerini tutarsız hale getirmektedir (Nickell, 1981, s. 1418). Diğer yandan, birinci fark tahmincileri ise veri setinde gözlem kaybına yol açmakta ve özellikle kısa zaman serilerinde etkinliği azaltmaktadır (Judson & Owen, 1999, s. 10).

Bu sorunlara alternatif olarak Kiviet (1995, s. 53-78; 1999, s. 199-225), Bun ve Kiviet (2003, s. 145-152) ile Bruno (2005, s. 361-366) tarafından geliştirilen ve “sapması düzeltilmiş gölge değişkenli en küçük kareler tahmincisi” (bias-corrected Least Squares Dummy Variable - LSDVC) önerilmiştir (Tatoğlu Yerdelen, 2023, s. 186). Bu tahminci, sabit etkiler altında tutarsızlığı azaltmayı amaçlamakta ve küçük örneklem için daha güvenilir sonuçlar sunmaktadır. Ayrıca, LSDVC yöntemi standart hataları hesaplamak için bootstrap yöntemine dayalı varyans-kovaryans matrisi kullanmakta, böylece tahminlerin güvenilirliği artırılmaktadır (Bruno, 2005, s. 362). Bununla birlikte, birinci farklara ihtiyaç duyulmaması nedeniyle modelde otokorelasyon problemi de büyük ölçüde ortadan kaldırılmaktadır. Buradan yola çıkarak çalışmada sapması düzeltilmiş gölge değişkenli en küçük kareler tahmincisinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Denklem (4. 1)' de otoregresif panel veri modelinin genel formu sunulmaktadır.

$$Y_{it} = \alpha + \delta Y_{it-1} + \beta X_{it} + \mu_i + u_{it} \quad i=1, \dots, N, \quad t=1, \dots, T \quad (4. 1)$$

Çalışmada tahmin edilen model, denklem (2)'de gösterilmektedir.

$$\text{LUNEMP}_{it} = \alpha + \delta \text{LUNEMP}_{it-1} + \beta_1 \text{LINF}_{it} + \beta_2 \text{LGDP}_{it} + \beta_3 \text{LHE}_{it} + \mu_i + u_{it}$$

$i=1, \dots, N, t=1, \dots, T$ (4. 2)

Bu çalışmada kullanılan modelde, LUNEMP değişkeni genç işsizlik oranını temsil ederken, LUNEMP_{it-1} ifadesi genç işsizliğin bir önceki döneme ait logaritmik değerini göstermektedir. LINF değişkeni logaritmik enflasyon oranını, LGDP kişi başına düşen gelirin logaritmasını ve LHE yükseköğretime katılım oranının logaritmasını ifade etmektedir. Çalışmada modelin genç işsizlik oranı üzerinde; bir önceki dönem genç işsizliği, enflasyon, kişi başına düşen gelir ve yükseköğretime katılım oranlarının istatistiksel olarak anlamlı etkiler yaratacağı öngörülmektedir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4. 1. Tahmin Sonuçları

	Test İstatistiği	Standart Hata	Z İstatistikleri	P Değeri
LUNEMP _{it-1}	0,7038	0,3809	18,47	0,000
LGDP	-0,3410	0,0880	-3,88	0,000
LINF	0,0172	0,0217	0,79	0,427
LHE	-0,0409	0,0694	-0,59	0,556

Not: Test istatistikleri Stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 4.1.'de, otoregresif dinamik panel veri modeli için sapması düzeltilmiş gölge değişkenli En Küçük Kareler (EKK) tahmincisiyle elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Bu yöntemde ilk olarak gölge değişkenli EKK (grup içi) yaklaşımıyla tahminler yapılmakta, ardından bu tahminlerin sapmalı olması nedeniyle ikinci aşamada düzeltme uygulanmaktadır. Sapma düzeltme katsayısı, Arellano ve Bond (1991, s. 277-297) tarafından önerilen yöntem doğrultusunda belirlenmiştir. Bootstrap yöntemiyle elde edilen standart hatalara dayalı olarak hesaplanan z-istatistikleri göre, bağımlı değişkenin bir önceki dönem değeri ile kişi başına düşen gelir, bağımlı değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde açıklamakta ve katsayılarının işaretleri beklenen yöndedir. Genç işsizlik oranının bir önceki döneme ait değeri bağımlı değişken üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu katsayı, diğer tüm değişkenler sabitken, gecikmeli işsizlik oranındaki 1%'lik bir artışın, bağımlı değişken üzerinde yaklaşık olarak 0.7038%'lik bir artışa neden olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, mevcut dönemdeki işsizliğin bir önceki dönemdeki işsizlikten etkilendiğini veya bir önceki dönemdeki işsizliğin mevcut dönemdeki bağımlı değişken üzerinde pozitif bir ivme yarattığını düşündürmektedir. Kişi başına düşen gelirdeki artış, ekonomik büyümenin bir göstergesi olarak değerlendirildiğine genç işsizlik oranında azalmaya yol açmaktadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik büyümede meydana gelen %1'lik bir artış, genç işsizlik oranı üzerinde yaklaşık olarak % 0,34 azalışa neden olmaktadır. Öte yandan, enflasyon oranı ve yükseköğretime katılım değişkenlerinin genç işsizliği üzerinde anlamlı bir etkisi

gözlemlenmemiştir. Teorik çerçevede, yükseköğretime katılım oranının artmasıyla genç işsizliğin azalması beklenmektedir; çünkü 15-24 yaş grubundaki bireylerin eğitim sürecine dahil olması, iş arayanların sayısını azaltabilir ve eğitim yoluyla kazanılan nitelikler, iş bulma olasılığını artırabilir. Benzer şekilde, enflasyonda meydana gelen değişimlerin de genç işsizliği açıklamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Genel olarak, analiz bulguları, bağımlı değişkenin dinamiklerinin ağırlıklı olarak genç işsizlik oranının bir önceki dönem değeri ve GSYH tarafından şekillendiğini ortaya koyarken, enflasyon ve yükseköğretim faktörlerin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'deki 26 Düzey II bölgesi için ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğretime katılımın genç işsizlik oranı üzerindeki etkileri otoregresif dinamik panel veri modeli aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, genç işsizliğin bir önceki dönem değerinde %1'lik bir artışın, bağımlı değişken üzerinde yaklaşık olarak 0.7038%'lik bir artışa neden olduğunu göstermektedir. Bu durumda genç işsizlik değişkeni ile genç işsizliğin bir önceki dönem değeri arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ekonomik büyüme değişkeni ise genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etki yaratmakta olup bu durum teorik beklentilerle tutarlıdır. Bununla birlikte, teorik beklentinin aksine enflasyon ve yükseköğretim katılım oranının genç işsizlik üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Genç işsizliği üzerinde belirleyici olan faktörler arasında yükseköğretim önemli bir yer tutmaktadır. Genç bireylerin eğitim düzeyinde artış, onların iş piyasasında istihdam edilebilirliğini artırmakta; dolayısıyla yükseköğretime devam eden bireylerin aktif iş arayan nüfusun dışında kalması, genç işsizlik oranlarında istatistiksel olarak düşüşe neden olabilmektedir. Bu çerçevede, 2000'li yıllarda uygulamaya konulan "her ile bir üniversite" politikası kapsamında yükseköğretimin genç işsizlik oranları üzerindeki beklenen olumlu etkilerinin kısa vadede istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde gözlemlenemediği dikkat çekmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, bölgesel düzeyde elde edilen verilerin zaman boyutunun sınırlı olmasıdır. Nitekim söz konusu politikaların etkisinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi, daha uzun zaman dilimlerine yayılan veri setlerine ihtiyaç duymaktadır. Eğitim ve büyüme gibi makroekonomik politika araçlarının etkilerinin ise genellikle orta ve uzun vadede ortaya çıkması beklenmektedir. Dolayısıyla bu tarz politika etkilerini daha sağlıklı

değerlendirebilmek adına, zaman boyutu daha uzun veri setleriyle ve alternatif ekonometrik yöntemlerle yapılacak gelecek araştırmalar; her bir bölgenin özgün yapısını dikkate alarak daha ayrıntılı ve uygulanabilir politika önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Çalışma kapsamında kullanılan veri seti bazı kısıtlar içermektedir. Özellikle enflasyona ilişkin bölgesel verilerin 2021 yılı itibarıyla sona ermesi, analiz kapsamını daraltıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalarda daha uzun zaman serilerine erişilmesi, modelin tahmin gücünü artıracak ve bulguların güvenilirliğini pekiştirecektir. Ayrıca, farklı metodolojik yaklaşımlar kullanılarak her bir bölgeye özgü tahminler yapılması, bölgesel heterojenliğinin daha ayrıntılı biçimde analiz edilmesine olanak sağlayacaktır. Böylece, politika yapıcılar bölgesel dinamikleri dikkate alarak daha hedeflenmiş ve etkili çözümler geliştirebilecektir.

Türkiye’de bölgesel düzeyde yürütölen çalışmalarda veri sınırlılığı önemli bir engel teşkil etmektedir. Çalışma bu bağlamda, ileride gerçekleştirilecek araştırmalara yöntemsel ve ampirik bir temel sunma potansiyeline sahiptir. Zaman boyutunun uzatılması ve alternatif değişkenlerin dâhil edilmesiyle yapılacak ileri analizler, genç işsizliğine ilişkin yapısal sorunların daha bütüncöl bir şekilde ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, A., ve Uysal, G. (2020). Türkiye’de genç işsizliğinin bölgesel dinamikleri: Panel veri analizi. *İktisat ve Toplum*, 10(2), 110–125.
- Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2020). Robots and jobs: Evidence from US labor markets. *Journal of Political Economy*, 128(6), 2188-2244. <https://doi.org/10.3386/w23285>
- Ademola, A. S., & Badiru, A. (2016). The impact of unemployment and inflation on economic growth in Nigeria (1981-2014). *International Journal of Business and Economics Sciences Applied Research (IJBESAR)*, 9(1), 47-55.
- Adıgüzel, M. (2021). Türkiye’de genç işsizliği etkileyen faktörler. *Econharran*, 5(8), 1 0 0 - 1 2 9 .
https://dergipark.org.tr/tr/pub/econharran/issue/64107/913295#article_cite
- Ahmad, N., & Azim, P. (2010). Determinants of youth unemployment: Evidence from Pakistan. *International Journal of Business and Social Science*, 1(3), 28–36.
- Akhtar, S., & Lubna, H. (2006). Youth unemployment and economic growth: Evidence from Pakistan. *Pakistan Economic and Social Review*, 44(2), 249–268.
- Alawad, A.S., Kreishan, F.M., & Selim, M. (2020). Determinants of youth unemployment: Evidence from Jordan. *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(4), 152-165. doi: 10.35808/ijeba/576
- Albayrak, N. (2013), *İşsizlik ve büyüme İlişkisi: 2000-2012 Türkiye örneği*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/490122/yokAcikBilim_10004137.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Alper, F. (2017). Relationship between inflation and unemployment: The ARDL Bound testing approach for Turkey. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-80. <https://doi.org/10.30711/utead.352151>
- Altunç, Ö. F., Uçan, O., & Akyıldız, A. (2017). Dış göçlerin Türkiye ekonomisinde işsizlik enflasyon ve ekonomik büyüme üzerine etkileri: Ekonometrik bir analiz, *Social Science Studies*.5(1), 197-211. https://dergipark.org.tr/tr/pub/researcher/issue/66625/1042427?utm_source=chatgpt.com
- Altunöz, U. (2020). Türkiye’de işgücü piyasasında eğitim seviyesi genç işsizlik üzerindeki etkili mi? Ekonometrik analiz. *Journal of Ekonomi*, 1-4.

- Anning, L., Tuama, A. S., & Darko, S. (2017). Inflation, unemployment and economic growth: evidence from the VAR model approach for the economy of Iraq. *International Journal of Developing and Emerging Economies*, 5(1), 26-39
- Anyanwu, J. C. (2016). Promoting inclusive growth in Africa: The role of youth employment. *African Development Review*, 28(2), 178–200.
- Arı, E., & Yıldız, A. (2017). Examination of Affecting variables for youth Unemployment with cointegration analysis. *Alphanumeric Journal*, 5(2), 309-316. <https://doi.org/10.17093/alphanumeric.349358>
- Atan, J. A., & Effiong, U.E. (2020). Industrialization and youth unemployment in Nigeria: An autoregressive distributive lag (ARDL) approach. *International Journal of Business and Economics Research*, 9(5), 334-344. <https://doi.org/10.11648/j.ijber.20200905.15>
- Arellone, M. & Bond, S. (1991, April). Some tests of specification for panel data: Monte carlo evidence and an application to employment equations. *The Review of Economic Studies*, 58(2) 277-297
- Aydın, B. (2017). Türkiye ekonomisi ve işsizlik: Okun Yasası'nın Türkiye'deki geçerliliği. *İstanbul İktisat Dergisi*, 5(2), 45-60.
- Ayhan, S., & Çalışkan, A. (2018). Youth unemployment in Turkey: A panel data approach. *Applied Economics*, 50(45), 4850-4863. <https://doi.org/10.1080/00036846.2018.1470266>
- Avcı, S. (2022). Türkiye'de genç işsizliğine etki eden faktörler (1996-2018). *Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 363–384. <https://doi.org/10.56083/asbi.954652>
- Bağcı, E. (2018). Eğitim düzeyinin işsizlik üzerindeki etkisi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin karşılaştırılması. *Finans Ekonomi Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 348-358. <https://doi.org/10.29106/fesa.377318>
- Ball, L., & Mankiw, N. G. (2002). The NAIRU in theory and practice. *Journal of Economic Perspectives*, 16(4), 115-136.
- Ball, L., & Mazumder, S. (2011). Inflation dynamics and the great recession. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2011(1), 337-405.
- Ball, L. (2014). The long-Term effects of the great recession on the U.S. labor market. *Brookings Papers on Economic Activity*, (2), 1-58.
- Balkış, G. (2022). *Yükseköğrenim genişlemesinin işsizlik üzerine etkileri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Bayrak, M., & Kanca, O. C. (2013). Türkiye'de Phillips eğrisi üzerine bir uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(3), 97–116.

- Bayrak, R., & Tatlı, H. (2018). The determinants of youth unemployment: A panel data analysis of OECD countries, *The European Journal of Comparative Economics*, 15 (2), 231-248.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with Special Reference to Education*. University of Chicago press. National Bureau of Economic Research. 1-187. <https://www.nber.org/books-and-chapters/human-capital-theoretical-and-empirical-analysis-special-reference-education-first-edition>
- Bell, D. N. F., & Blanchflower, D. G. (2011). Young people and the great recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27(2), 241–267. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grr011>
- Berber M., & Artan S. (2004). Türkiye’de Enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi. *İktisadi ve idari Bilimler Dergisi*, 18(3-4), 104-117. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29962>
- Bun, M.J.G., & Kiviet, J.F., (2003). On the Diminishing Returns of Higher-Order Terms in Asymptotic Expansions of Bias. *Economics Letters*, 79(2), 145-152. doi: [https://doi.org/10.1016/S0165-1765\(02\)00299-9](https://doi.org/10.1016/S0165-1765(02)00299-9)
- Butkus, M., ve Šeputienė, J. (2019). The Output Gap and Youth Unemployment: An Analysis Based on Okun’s Law. *Economies*, 7 (4), 1-17. <https://doi.org/10.3390/economies7040108>
- Blanchard, O., & Fischer, S. (1989, March). *Lectures on macroeconomics*. MIT press.
- Breusch T.S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239–253, <https://doi.org/10.2307/2297111>
- Bruno, G. S. F. (2005). Approximating the Bias of the LSDV estimator for dynamic unbalanced panel data models. *Economics Letters*, 87(3), 361–366.
- Caporale, G. M., Gil-Alana, L., & Meaney, K. (2014). Inflation and unemployment in the US: A fractional integration approach. *Journal of Applied Economics*, 17(1), 1-19.
- Caporale, G. M., & Gil-Alana, L. (2014). Youth unemployment in Europe: Persistence and macroeconomic determinants. *Cesifo Working*, 4696(4), 1-19.
- Choudry, M.T., Marelli E., & Signorelli M. (2012), Youth unemployment rate and impact of financial crises, *International Journal of Manpower* 33(June), 76-95. doi:10.1108/01437721211212538
- Çalışkan, Ş. & Dönüm, N. (2019). *Türkiye’de genç işsizliği – Eğitim ilişkisi*. [Konferans sunumu]. III. Congress of International Applied Social Sciences, İzmir, 660-669. https://www.researchgate.net/publication/342353971_Turkiye'de_Genc_Issizligi_Egitim_Iliskisi

- Çiftçi K. & Genç S. (2023). Bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolü: TR3 bölge örneği İstanbul Esenyurt Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(1), 105 – 116.
- Çolak, A. (2015). Türkiye’de büyüme ve işsizlik ilişkisi: Okun Yasası’nın testi. *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 112-125.
- Çolak, A., & Yıldız, E. (2019). Göçmen işçi ve yerel işgücü arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *İşgücü Piyasası ve Sosyal Güvenlik Dergisi*, 23(4), 35-50.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2022). *Bölgesel gelişme ve TRC3 analiz raporu*. TÜİK. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Dolton, P., & Vignoles, A. (2000). The incidence and effects of overeducation in the U.K. graduate labour market. *Economics of Education Review*. 19(2), 179-198. 10.1016/S0272-7757(97)00036-8.
- Dicle Kalkınma Ajansı. (2023). TRC3 Bölgesi sosyoekonomik görünüm raporu. <https://www.dika.org.tr>
- Dicle Kalkınma Ajansı. (2024). Bölgesel kalkınma raporu. DİKA. <https://www.dika.org.tr/planlama/bolge-plani-dokumanlari>
- Didin, S., & Özerkek, Y. E. (2019). Türkiye’de bölgesel düzeyde genç işsizlik oranlarının ekonomik büyüme ile ilişkisi. *Maliye Dergisi*, (176), 143–159.
- Didin S., F., & Özerkek, Y. (2019). Türkiye’de bölgesel işsizliğin belirleyicileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 40(2), 297-318. <https://doi.org/10.14780/muiibd.511033>
- Ditzen, J., & Karavias, Y. & Westerlund, J. 2021. Testing and Estimating Structural Breaks in Time Series and Panel Data in Stata. *Department of Economics, University of Birmingham*, 21-14.
- Dunsch, S. (2016). Okun’s Law and youth unemployment in Germany and Poland. *International Journal of Management and Economics*, 49(1), 34-57. 10.1515/ijme-2016-0003
- Dritsaki, C., & Dritsaki M. (2013). Phillips curve inflation and unemployment: An empirical research for Greece. *International Journal of Computational Economics and Econometrics*, 3(1/2), 27-42.
- Ebaidalla, E.M. (2016). Analysis of youth unemployment in Sub-Saharan Africa: determinants and possible ways forward. *African Journal of Economic and Sustainable Development (AJESD)*, 5(4), 302-317. <https://ideas.repec.org/a/ids/ajesde/v5y2016i4p302-317.html>
- Ercan, H., & Çelik, Z. (2021). İşgücü piyasası ile yükseköğretim arasındaki uyumsuzluk: Türkiye örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 129–136.

- Erdem, E. & Tuğcu, C. T. (2012). Higher education and unemployment: A cointegration and causality analysis of the case of Turkey. *European Journal of Education*, 47(2), 299-309. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2012.01526.x>
- Fung, Y., & Nga, J. (2022). An investigation of economic growth, youth unemployment and inflation in ASEAN countries. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(1), 1731-1755. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v12-i1/12023>
- Furuoka, F. (2007). Does the Phillips curve really exist? New empirical evidence from Malaysia. *Economics Bulletin*, 5(16), 1-14.
- Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy. *American Economic Review*, 58(1), 1-17.
- Gali, J., & Gertler, M. (1999). Inflation dynamics: A structural econometric analysis. *Journal of Monetary Economics*, 44(2), 195-222.
- Gordon, R. J. (1997). The Time-Varying NAIRU and its Implications for Economic Policy. *Journal of Economic Perspectives*, 11(1), 11-32.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). *Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumaya-ait-kayit-islemleri>
- Görmüş, A., Bozkurt, B., Karaöz, E., & Kuçinoğlu, D. (2023). Üniversiteden yeni mezunların işsizlik deneyimleri üzerine nitel bir araştırma. *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(2), 298-315.
- Günaydın, D., & Çetin, M. (2015). Genç işsizliğin temel makroekonomik belirleyicileri: Ampirik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 17-34.
- Güney K., & Cin, M.F. (2020). Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve kaynakları. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/Journal of Institute of Social Sciences*, 11(1), 232-252. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1114346>
- International Labour Organization. (2021). *World employment and social Outlook: Trends 2021*. ILO. <https://www.ilo.org/publications/world-employment-and-social-outlook-trends-2021>
- International Labour Organization. (2023). *Global employment trends for youth 2023: Towards a sustainable labour market transition*. ILO. <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/youth/2023/lang--en/index.htm>
- İmtiaz, S., Ali, A., Khan, Z., Ullah, M., Khan, M., & Jacquemod, J. (2020). Determinants of youth unemployment in Pakistan. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(6), 171-177.
- İPA. (2020). *TRC3 Bölgesi’nde genç istihdamının teşviki için teknik destek projesi tanıtım broşürü*. Dicle Kalkınma Ajansı Yayınları.

- İçduygu, A., & Diker, E. (2017). Türkiye’de göç ve istihdam: Politika yapım süreçlerine yönelik bir değerlendirme. *Uluslararası Göç ve Entegrasyon Dergisi*, 3(2), 75–94.
- İşcan, T. (2011). Eğitim ve işsizlik arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *İş ve İnsan Dergisi*, 3(1), 45-63.
- Jelilov, G., Obasa, O. J., & Isik, A. (2016). Impact of inflation and unemployment on economic growth in ten (10) selected member’s states of economic community of West Africa States (ECOWAS) (2001-2014). *Advances in Economics and Business*, 4(5), 222 - 244. 10.13189/aeb.2016.040503
- Judson, R. A., & Owen, A. L. (1999). Estimating dynamic panel data models: A guide for macroeconomists. *Economics Letters*, 65(1), 9–15. [https://doi.org/10.1016/S0165-1765\(99\)00130-5](https://doi.org/10.1016/S0165-1765(99)00130-5)
- Kalkınma Bakanlığı. (2021). *Bölgesel gelişme ulusal stratejisi 2020–2023*. T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayınları.
- Kapçak S. & Özdemir İ. (2023). Gelişmekte olan ülkelerde dış ticaret, işsizlik ve enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Panel veri analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 24(2), 243-254.
- Karabulut, G., & Yıldız, H. (2021). TRC3 bölgesinde ekonomik yapı ve istihdam ilişkisi. *Bölgesel Kalkınma Dergisi*, 13(2), 88–98.
- Karaçor, Z., Özer, H., & Saraç, T. B. (2011). Enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi:Türkiye ekonomisi üzerine ekonometrik bir uygulama (1988-2007). *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 29-44. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185011>
- Kartal, G. (2024). Türkiye’de Phillips eğrisinin geçerliliği: Çoklu yapısal kırılmalara dayalı ampirik bulgular. *İzmir İktisat Dergisi*, 39(1), 114-138. <https://doi.org/10.24988/ije.1302596>
- Kirişci, K. (2014). Turkey’s immigration and refugee policies: A model for the future? *Turkish Policy Quarterly*, 13(3), 55-64.
- Kopuk, E. (2020, Aralık). İşsizlik ve enflasyonun ekonomik büyüme üzerine etkisi 1988-2019 dönemi Türkiye incelemesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 11-22. <https://doi.org/10.21733/ibad.769528>
- Kurt, B., & Özkan, E. (2022). Eğitim-istihdam uyumsuzluğu çerçevesinde üniversite mezunu genç işsizliği: Türkiye örneği. *Çalışma ve Toplum*, 72(1), 321-344.
- Kiviet, J. F. (1995). On bias, inconsistency and efficiency of various estimators in dynamic panel data models. *Journal of Econometrics*, 68(1), 53–78. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(94\)01643-P](https://doi.org/10.1016/0304-4076(94)01643-P)

- Kiviet, J. F. (1999). Expectation of Expansions for Estimators in a Dynamic Panel Data Model: Some Results for Weakly Exogenous Regressors. In C. Hsiao, K. Lahiri, L.-F. Lee, & M. H. Pesaran (Eds.). *Analysis of Panel Data and Limited Dependent Variables*. Cambridge University Press, 85–103.
- Li, C.-S., & Liu, Z.-J. (2012). Study on the Relationship among Inflation, Unemployment and Economic Growth in China. *Advances in Applied Economics and Finance*, 3(1), 106–112
- Maqbool, M. S., Mahmood, T., Sattar A., & Bhalli, M. N. (2013). Determinants of unemployment: Empirical evidences from Pakistan. *Economic and Social Review*, 51(2), 191-207.
https://www.researchgate.net/publication/330729132_DETERMINANTS_OF_UNEMPLOYMENT_Empirical_Evidences_from_Pakistan
- Msigwa, R.E., & Kipasha, E.F. (2013). Determinants of youth unemployment in developing countries: Evidences from Tanzania. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(14), 67-76.
- Mincer, J. (1974). *Schooling, Experience and Earnings*. Columbia University Press.
<https://www.nber.org/system/files/chapters/c1765/c1765.pdf>
- Müller, W., & Gangl, M. (2003). *Transitions from Education to Work in Europe: The Integration of Youth into EU Labour Markets*. Oxford University Press. 10.1093/0199252475.001.0001
- Nickell, S. (1981). Biases in Dynamic Models With Fixed Effects. *Econometrica: Journal of the econometric society*, 49(6), 1417-1426. doi: <https://doi.org/10.2307/1911408>
- O’Higgins, N. (2001). *Youth unemployment and employment policy: A global perspective*. Geneva: International Labour Office.
- Okun, A. M. (1962). Potential GNP: Its measurement and significance. Proceedings of the Business and Economic Statistics Section, American Statistical Association.
- Öksüz, M. (2023). Eğitim harcamaları ile cinsiyete göre genç işsizlik ilişkisi ve Türkiye örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 21(49), 459-481.
<https://doi.org/10.35408/comuybd.1250348>
- Özer, M. O. (2020). Türkiye’de enflasyon ve işsizlik oranları arasındaki uzun dönemli ilişkinin analizi: Phillips eğrisine Fourier yaklaşımı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 179-192.
<https://doi.org/10.30794/pausbed.560093>
- Özdemir, Z. (2017). Eğitim ve genç işsizlik: Türkiye’deki gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 77-92.
- Öztürk, S. ve S. Sezen. (2018). Ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkinin analizi: Türkiye örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(41), 1-14.

- Öztürk, E. (2020). Türkiye’de bölgesel eşitsizlikler ve kalkınma sorunları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 85–100.
- Petek, A. ve Aysu, Y. (2017). Journal of current researches on business and economics Philips Curve: Turkey case (1980-2015). *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 7(1), 53–64.
- Pesaran, M. H. (2003). *A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence*. (Cambridge Working Papers in Economics No. 0346), Faculty of Economics (DAE), University of Cambridge.
- Pesaran, M. H. (2004). *General diagnostic tests for cross-section dependence in panels*. (Cambridge Working Papers in Economics No. 0435), Faculty of Economics, University of Cambridge. <https://ideas.repec.org/p/cam/camdae/0435.html>
- Pesaran, M. H., Ullah, A., & Yamagata. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross-section independence. *Econometrics Journal*, 11(1), 105–127. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1368-423X.2008.00223.xz>
- Phelps, E. S. (1967). Phillips curves, expectations of inflation and optimal unemployment over time. *Economica*, 34(135), 254–281.
- Phillips, A. W. (1958). *The Relation between unemployment and the rate of change of money wage rates in the United Kingdom, 1861-1957*. *Economica*, 25(100), 283–299. <https://doi.org/10.2307/2550759>
- Pissarides, C.A. (2000). *Equilibrium Unemployment Theory*, (2nd ed.). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Salman, G., & Uysal D. (2019). Türkiye’de enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişkinin tespiti: 2006:Q1-2018:Q2 Var Model Analizi. *Journal of International Social Sciences Academic Researches Dergisi*, 3(1), 1-20.
- Salman, B., & Uysal, D. (2019). Türkiye’de Phillips eğrisinin geçerliliği. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 111, 1-20.
- Samuelson, P. A., & Solow, R. M. (1960). Analytical aspects of anti-inflation policy. *The American Economic Review*, 50(2), 177–194. <http://www.jstor.org/stable/1815021>
- Sancar, C., & Polat, S. (2022). Türkiye’de ekonomik büyüme ve işsizlik ilişkisi: Panel veri analizi. *İktisat ve Finans Dergisi*, 45(3), 133–149.
- Sayın, F. (2011). Türkiye’de 1988-2010 döneminde eğitim ve büyümenin genç işsizliğine etkisinin analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), 33-53.
- Seman, Kedir S. (2016). *Etiyopya’da genç işsizlik nedenleri ve istihdam politikaları üzerine bir değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/55281.pdf>

- Sertkaya, Y., Okur, A. (2016). Türkiye’de genç işsizliğinin belirleyicilerine yönelik ekonometrik bir analiz. *Ardahan Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 155-168. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aruiibfdergisi/issue/60488/887225>
- Shahid, M. (2014). Effect of inflation and unemployment on economic growth in Pakistan. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 5(3), 55-62.
- Shapiro, C., & Stiglitz, J. E. (1984). Equilibrium unemployment as a worker discipline device. *The American Economic Review*, 74(3), 433-444.
- Simionescu, M., Cifuentes-Faura, J. (2022). Forecasting national and regional youth unemployment in Spain using Google Trends. *Social Indicators Research*, 164(3), 1187–1216. <https://doi.org/10.1007/s11205-022-02984-9>
- Suryadarma, D. (2010). Cognitive skills, school quality, and education attainment in developing countries. *RAND Working Papers*. Retrieved from. <https://www.rand.org>
- Swamy, P. (1970). Efficient Inference in A Random Coefficient Regression Model. *Econometrica*, 38(2), 311-322.
- Tansel, A., & Daoud, Y. (2019). Higher education and labor market outcomes in the MENA region. *In Labor and Education in the Middle East* s. 211–235.
- Tanzi G. (2020). Scars of youth non-employment and labour market conditions. *Italian Economic Journal*. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40797-022-00191-6.pdf>
- Tatoğlu Yerdelen, F. (2023). *İleri panel veri analizi stata uygulamalı*. Türkiye, İstanbul: BETA Basım Yayın A.Ş.
- Timur, C., & Doğan Z. (2015, Ekim). İstihdam yaratmayan büyüme: Türkiye analizi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 231-247
- Tomic, I. (2018). What drives youth unemployment in Europe? Economic vs non-economic determinants. *International Labour Review*, 157(3), 379-408. doi:10.1111/ilr.12113
- Tunçsiper, B., & Rençber, E. Z. (2020). Türkiye’ de genç işsizlik sorunu ve belirleyicileri üzerine logit model analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 514-530. <https://doi.org/10.24289/ijsser.770868>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *İşgücü İstatistikleri 2019*. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). Bölgesel İstatistikleri. TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do>

- Türkiye İstatistik Kurumu, (2023). Bölgesel İstatistikleri. TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/sorguSayfa.do?target=tablo>
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2023). 2023 Yılı Enflasyon Raporu. TCMB. <https://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2023>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). *İşgücü İstatistikleri*. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). Tüketici fiyat endeksi. TÜİK. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Ocak-2025-46098>
- Uslu, H. (2018). Ekonomik büyüme ve işsizlik ilişkisinin Türkiye ekonomisindeki yeni gelişmeler çerçevesinde incelenmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Social Sciences Studies Journal*, 4(20), 1515-1531. 10.26449/sss.527
- UNESCO Institute for Statistics. (2022). *Higher Education Global Data Report*. Retrieved from <https://www.right-to-education.org>
- UNICEF Türkiye. (2022). *Türkiye’de kız çocuklarının eğitime erişimi: Mevcut durum ve politika önerileri*. (Rapor No. 2022-TR-EDU-04). Ankara: UNICEF Türkiye Ofisi.
- Uysal, D. & Erdoğan, S. (2003). Enflasyon ile işsizlik oranı arasındaki ve Türkiye örneği (1980-2002). *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 35-47.
- Ünal, E. (2019). Türkiye’de Ekonomik Büyüme, İşsizlik ve Enflasyon İlişkisi Üzerine Bir Analiz. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Vermeulen, J. (2017). Inflation and unemployment in South Africa: Is the phillips curve still dead? *Southern African Business Review*, 21(1), 20-45.
- Victor, V. (2018). Inflation unemployment dynamics in hungary – A structured cointegration and vector error correction model approach. *Theoretical and Applied Economics*, 25(2), 195-204.
- World Bank. (2023). *Tertiary education overview*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/tertiaryeducation>
- Yalçıntaş, A., & Akkaya, B. (2019). Türkiye’de akademik enflasyon: “Her İle Bir Üniversite Politikası” sonrasında Türk Yükseköğretim Sistemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(3), 789-810. <https://doi.org/10.33630/ausbf.551330>
- Yapraklı, S. (2007). Enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye için eş-bütünleşme ve nedensellik analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 155-173.

- Yavaş, E. N. (2022). *Türkiye’de eğitim istihdam ilişkisi ve genç işsizliği sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Yıldırım, M., & Acar, A. (2023). Genç işsizliğin mekânsal dinamikleri: Türkiye üzerine mekânsal panel veri analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 89-108.
- Yılmaz, H., & Kaya, S. (2022). Enflasyonun genç işsizlik üzerindeki etkisi: Bölgesel bir analiz. *Ekonomi ve Toplum Dergisi*, 14(2), 78–89.
- Yükseköğretim Kurulu. (2019).Yükseköğretimde sanayi iş birliği raporu. YÖK. <https://www.yok.gov.tr>
- Yükseköğretim Kurulu. (2021). *Üniversite-Sanayi işbirliğinin geliştirilmesi eylem planı raporu*. YÖK. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/universite-sanayi-isbirliginin-gelistirilmesi-eylem-planı-raporu-yayimlandi.aspx>
- Yükseköğretim Kurulu. (2022). *Uyruğa göre öğrenci sayıları raporu*. YÖK. <https://istatistik.yok.gov.tr>
- Yükseköğretim Kurulu. (2023). *Yükseköğretimde istihdam odaklı dönüşüm raporu*. YÖK. <https://www.yok.gov.tr>
- Zaman, K., Khan, M. Mustafa, Ahmad, M., & İkrâm, W. (2011). Inflation, unemployment and the NAIRU in Pakistan (1975-2009). *International Journal of Economics and Finance*, 3(1), 245-254. 10.5539/ijef.v3n1p245.
- Zulfiqar K., & Akthar S. (2016). Youth unemployment and immigration: A case study of Ontario. *Canadian Social Science*, 12 (5), 17-27. 10.3968/8413

EKLER

EK-1 Analizde Kullanılan Bölgeler

1. TR10 (İstanbul)	14. TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)
2. TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	15. TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)
3. TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	16. TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)
4. TR31 (İzmir)	17. TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)
5. TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	18. TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)
6. TR33 (Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak)	19. TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)
7. TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	20. TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)
8. TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	21. TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)
9. TR51 (Ankara)	22. TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)
10. TR52 (Konya, Karaman)	23. TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)
11. TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	24. TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)
12. TR62 (Adana, Mersin)	25. TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)
13. TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	26. TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)